

Alexander Achilinus
de Chyromantia et Physiognomia

Alexāder Achillinus Bononiensis de Chyromantiae principiis et Physiono miae.

v Enerandam ſophiae veritatem flagranti ardore adeo complexus ſum: vt quoſcumqꝫ ipſam calluerint: amare me adducat: alliciat: impellat. Quos etiam alias deſpectos mores forte reddidiſſent: hos veritatis amor nobis efficit tolerabiliores. Cum aũt inter caeteras philoſophie partes: que pluribus annis in tenebris hactenus latitarunt: mi Bartolomee Cocles in reuocandis in lucem. tum Phyſionomiae. tum Chyromãtiae ramuſculis acri cura ⁊ diligentia vſus fueris. ideo vniuerſalia rerum elementa cum particularibus ſubiectis coniungere non dubitaui. Quare: ne veritas in deſuetudinẽ abeat: quod policitus ſum: cape.

Alexandri Achillini Bononiensis questio de subiecto physionomiae ⁊ chyromantiae.

Queritur vtruz physionomiae aut chyromātie subiectum sit homo.
19

¶ Respondeo premittēdo ꝙ subiectuz primuz ⁊ adequatū scientiae: est primo in sciētia consideratū. Ex primo enim posterioꝝ textu ꝯmēti 24. Tria sunt in sciētia principal'r ꝯsiderata subiectuz: passio: principium scilicet complexum. non enim ꝯōes: cum de se euidentes non sint: fieri possunt euidentes: nisi per principia complexa illustrentur: ⁊ sic si qua sit scientia de subiecto incausato: vt methaphisica: que de ente in eo quod ens considerat: habet principia subiecti. Horum trium subiectum est primo cōsideratuz: passiones autez ⁊ principia secundario contemplantur. Si autem subiectum esset intrinsece constitutum: tunc principia subiecti intrinseca in scientia considerantur: siue essentiales partes fuerint: siue integrales: vt materia ⁊ forma in philosophia naturali: ꝗ sunt partes naturati essentiales. aut in subalternante. homo enim medicae considerationi subiectum est: ⁊ illius principia intrinseca in philosophia naturali medicinam sibi subalternante considerantur. idez de partibus diffinitionis dicendum ēst. partes autē subiectiue ad scientiaz illius subiecti spectāt: adminus scđm ꝙ sub subiecto comprebenduntur. Methaphisicus enim oē ens considerat in eo quod ens est. ¶ Principia autem complexa duplicia sunt: cognitionis tantum: ⁊ cognitionis ⁊ esse. principium cognitionis tantum est propositio per se nota composita ex signo aut causato vt motus est: i philosophia naturali. principium cognitionis ⁊ esse ē propositio per se nota composita ex cā seu principio vt natura est: in naturali. distinctio est Auerrois primo physicorum cōmento octauo: neqꝫ datur tertium membrum scilicet principium essendi ⁊ non cognoscendi: qꝛ materia: de qua magis uidetur: est principiū distincte cognoscendi: ⁊ primum in suo genere. licet ipsa non sit primum simpliciter: quia per aliud ipsa cognoscitur: vt in libro de elementis declaraui. Iste tamen: materia est: forma est: sunt ꝯōes in naturalibus: ⁊ nō principium: nisi forte respectu aliquarum ꝯclusionum: sed non sic accipitur principium hic. Ad propositum principijs cognitionis tantum vtitur scientia a posteriori demonstrans: vt naturalis. sed principijs cognitionis ⁊ eē vtitur scientia a priori demonstrās: vt mathematica. ¶ Sciendum etiam ꝙ licet principale: cuius proprietates querūtur est subiectū: tamen aliquando querūtur proprietates passionum. vt motus queritur vnitas: contrarietas: diuisibilitas: comparatio: aeternitas. vtꝫ in quattuor vltimis libris physicoꝝ. si enim passionis: vt passio est: esset passio: iretur in īfinitum in passionibus: habent igitur passiones rationem subiecti: cum earum passiones inquiruntur. principiorum etiam incomplexorum proprietates queruntur: vt in naturalibus: materia inclinatur in formam: qꝛ ea ꝑficitur ⁊ terminatur. principiorum etiā complexorum querit methaphisicus proprietates: vt ꝙ cōissima sunt: qꝛ ex terminis communissimis componuntur. firmissima: quia illis non potest intellectus non adherere. indemonstrabilia: qꝛ eis nihil est notius in veritate: neqꝫ prius: neqꝫ posterius: respectu cognitionis nostre: deus enim in se notior est. ¶ Sciendum etiaz ꝙ omnia alia ab istis tribus in scientia considerata non principaliter considerantur. sed propter subiectuz: ⁊ ad ipsum attributionem habent. ¶ Subiecto autē attribuibilia sunt: subiecti generatio: corruptio: negatio: priuatio: ꝯrium: licet hec non omni subiecto sint attribuenda. colligitur sententia quarto methaphisice textu cōmenti 6i. ¶ Ex hijs sequitur Aristotelem inter attributa nō numerare: principia: neqꝫ partes subiectiuas: neqꝫ proprietates. ista enim de hijs: que principaliter considerantur: sunt. quāuis ista: vt subiecti noticia perfecta compleatur: indagentur. alio tamen attributionis genere per se consideratorum unum alteri infra attribuetur. ¶ Sciendum etiam ꝙ subiectuz metas scientiae non transcendit: aliter non esset illi scientie adequatum. quia igitur vna natura intrat duas artes scđo physicoꝝ ꝯmto 71.

oportet inuenire rationem formalem conside
randi vni arti subiectum appropriantem: ho
mo enim inquantum ens: aut subistātia: a me
thaphisico consideratur: sed inquantum ho-
mo: animal: aut corpus: a naturali: ⁊ etiam
inquantum sanabile est. patet a philosopho
in libro de sensu ⁊ sensato. inquātum vero ho
mo est arte sanabile: a medico consideratur.
¶ Scias ꝙ cum subiecto nihil plus attribui
tur: q̃z esse principaliter consideratum: nihil
habetur sapientie diuine aut intelligentiaruz
repugnans: sed cum principia aut proprieta-
tes considerant̄: aut demōstratiōe scientia ac
quiritur: iuxta diffinitionem scire habitaz pri
mo posteriorum textu cōmēti. 5. aut sexto ethi
corum capitulo quarto: tunc a sapientia rece
dimus: quoniam illa incomplexa est per in-
telligentiarum essentias: nedum cum ab in-
telligentia habetur: sed etiam cum ab homi-
ne possidetur: cum homo ad altū sue nobili
tatis gradū ascēdit. ut tertio ꝺ aīa cōmto. 36.
colligitur. sed de hijs in libro de intelligen-
tijs ⁊ de vniuersalibus satis dixi. Ex quo pa
tet quanta sit sapientie equiuocatio: cum ipsa
per methaphisicales acquirit̄ demōstratiōes.
Et cum per simplicium intelligentiarum asi
stentiam intellectui completur. ¶ Hijs igit̄
sic logicaliter pertractatis ad particularia cō
trahendo redeo. Hoc subtractum homo est
physionomie et chyromātie subiectum: quia
in illis est primo consideratum: huius subiec
ti partes essentiales ⁊ quiditatiue presuppo-
nuntur in methaphisica ⁊ naturali conside-
rate. partium etiam integralium notitia ex na
turali animalium dissectione duce Aristote-
le petenda est. ¶ Quod si dixeris bruta
etiam physionomia iudicari posse: ⁊ sic am-
pliore subiecto q̃z homo sit opus esse. ¶ Re
spondeo animalium noticia chyromantie ⁊
physionomie presupponitur: ideo ex apparē
tibus in brutis proprietatibus ex determina
tis causis ad proportionabilia proprietates
⁊ causas ⁊ signa se transferre potest naturalis
ad particulares istas scientias condescendēs
vt scđo priorum capitulo vltimo tangit Ari-
stoteles: quod si aliorum animalium iudicia
quis afferre voluerit: ad capescendas alias
artes se conuertat. quemadmodum neq̃z me
dicina: qua homo regitur: equi aut boues ab
eorum egritudinibus curantur. ¶ In istis
autem scientijs: regiones: montes: valles: ar
tes: per accidēs considerantur prout istis va
riabilia sunt signa: ex quibus homo iudican-
dus se offerebat. aut scđm quod istis homi-
num mores variantur: aut complexiones.
¶ Ratio autem formalis considerandi sciē-
tijs istis appropriata est: scđm quod natura
bonus. ¶ Ex qua elicitur diuersitas cōside
rationis partium hominem integrantium in-
ter naturalem methaphisicum ⁊ physiono-
mum. quia philosophus naturalis eas secū-
dum quod partes hominis considerat: medi
cus vero scđm qđ partes hominis arte sana
bilis sunt. vt ex Auerroe primo coll'z capi-
tulo primo colligi potest. s'z physionom⁹ aut
chyromanticus hanc consideratiōnē homini
attribuit secūduz quod bonus est natura. In
ter membra tamen physionomus ⁊ chyro-
manticus discernunt: q: exterioribus interio
riora iudicant: ⁊ sic exteriora vt signa: interio-
ra vero vt signata: comprehendunt̄. ¶ Isto
rum etiam membrorum complexiones com
positiones ⁊ vnitates considerant physiono-
mus ⁊ chyromanticus: ꝭm quod ex istis iu-
dicandus est homo ꝭm quod bonus. vbi me
dicus ad hominem ꝭm quod arte sanabile
est refert consideratione3. subiectum enim
in quod agit ars medicine est corpus homi-
nis scđm quod est homo Auerrois scđo phi
sicorum cōmento. 3. ¶ Attributum autem
subiecto est contrarium rationi formali subiec
ti scilicet malitia ex naturali complexione aut
compositione orta. hominis autem generatio
⁊ corruptio in altiore scientia cōsiderata sunt:
vt scđo de generatione animalium compre-
henditur. ¶ Ex hijs colligitur ꝙ subiec-
ti proprietatem non ponimus virtualem de
ipso veritatum continentiam. ⁊ supponamus
termini significationem. b. uirtualiter con-
tineri ab. a. est. b. posse produci in es-
se reali vel cognitio ab. a. tunc neq̃z principia
subiecti naturalia: vt materia ⁊ forma: neq̃z
methaphisicalia: vt actus ⁊ potentia: neq̃z
logicalia: vt genus ⁊ differētia: illo modo cō
tinent diffinitum: aut passiōem diffiniti. quia
non producunt aliquod eorum: neq̃z in esse

reali:neq₃ cognito: sed intrinsece subiectum
constituunt vel diffinitionem subiecti: ꝛ sunt
ratio propter quam passio est in subiecto:Mõ
si diffinitio declarat diffinitu₃.septimo metha
phisice:aut primo:aut sexto topicorum. hoc
non est effectiue producendo:nisi ponas dis-
cursum in simplici itellectus formatione quo
vnam simplicem noticiam aliam parere con
cedas. Nullius etiam scientie naturaliter in
uente assignatur subiectum non cõmune per
p̄dicationē:neq₃ aliquod tale est species spe
cialissima:nisi forte indeterminata scientie p-
te:aut in subalternata scientia:talia igitur sub
iecta sunt genera vniuoca aut analoga:ꝛ quo
modocunq₃ sit:neq₃ iuxta fundam̄ta nr̄a: ne
q₃ opinionis opposite scilicet Scoti sunt hu-
iusmodi genera virtualiter continētia omnes
veritates scibiles:quia apud me subiectū nõ
est causa effectiua scientie:que de eo est. vt di
xi in libro de vniuersalibus:quia quidditas
relucens in fantasmatibus nundum est vni-
uersalis in actu:quia ipsa nundum per intel-
lectum agentem est abstracta:quia abstractio
fit per translationem intentionis a sensu ad ĩ
tellectum ideo omnis effectus ab ea proce-
dens esset actu singulare.ergo nullum effec-
tum ab ea recipere potest intellectus.qa tunc
intellectus esset singulare:ꝛ non abstractum.
eo quia singulariter reciperet intellectus.con
currit igitur obiectum ad causandum suã no-
ticiam apud intellectum:sicut transferribile
ab intellectu agente ad intellectum materia-
lem: ꝛ sic quodammodo vt materia concur-
rit obiectum:sed noticia terminorum cũ intel
lectu agente est sufficiēs causa intellectui ma
teriali pro euidentia propõum per se notarũ:
quam euidentiam solet Auerrois naturale₃
appellare:quia ipsa habetur a nobis : ꝛ non
per demonstrationem:vt primo posteriorum
capitulo nono:ꝛ in fine secundi posteriorum
ꝛ sexto ethycorũ capitulo quarto habetur. di
xit enim philosophus primo topicorum capi
tulo primo.Sunt autem vera quidem ꝛ pri-
ma:que non per alia:sed per se ipsa:fidē ha-
bent ꝛc.ꝛ tunc principiorum propriorum de
monstrationis noticia cũ intellectu agēte suf
ficienter continent virtualiter noticiam con-
clusionis:quam solet Auerrois voluntariam
nominare:propter discursum:quem sequitur
huiusmodi noticia:quo vti possumus ad v-
tranq₃ contradictionis partem concludendã
ꝛ sic subiectum scientie non virtualiter conti-
net illam noticiam. ¶ Secundo etiam apud
eos : licet proprie passiones subiecto ab in-
trinsecis principijs subiecti constituti fluant:
non tamen passiones proprie minus commu
nium directe contentorum sub subiectis in-
cõmunioribus illis virtualiter continetur:nõ
enim potentialiter continere est virtualiter cõ
tinere.natura eni gn̄is actuabilis est per de-
terminatam differentiam ad determinatam
speciem:ꝛ tunc proprium fluit a differentia ꝛ
genere simul:non autem a genere tantum : si
enim proprium speciei naturam generis tan
tum sequeretur:tunc proprium illud non es-
set proprium speciei:sed cõmune illi ꝛ alijs
eiusde₃ generis speciebus.Si tamen propri
um speciei tantum vnum speciei principium
sequeretur:potius differentiam q̄₃ genus se-
queretur.quia vltima differentia cum specie
conuertitur.non autem genus:ꝛ quia in con
stitutione speciei genus materialiter:differen
tia vero formaliter concurrit ideo fluxus pro
prij speciei a genere potius ad genus cau-
se materialis reducendus est : q̄₃ effectiue
ꝛ sic non est virtualis cõtinentia ꝛ ꝓportiona
biliter sicut de genere vniuoco dictum est: de
analogo est intelligendum ipsum enim hab₃
analogas species ad quas comparatur:sicut
vniuocum vniuocas.Comparando etiam ꝓ
prium ad speciem cuius est proprium: quã-
uis esset proprietas virtualiter inclusa in sub
iecto:ꝛ veritas propositionis esset idēptitas
extremorum:adhuc obiectum apud eos non
est causa totalis effectus noticie : sed partia-
lis:ꝛ non principalis:sed secundaria. ¶ Re
uertamur non fluunt proprietates a differen
tia aut genere scd̄m ꝙ apud intellectu₃ sunt:
sed secundum ꝙ extra intellectum sunt in sin
gularibus: ꝛ sic rerum proprietates princi-
pia in re consequuntur.Optime enim distin-
guens Auerrois constituta super porphirio
capitulo quarto dixit aggregatum generis ꝛ
differentie est ipsa substantia rei secũdum qd̄
in intellectu est:sicut substantia ipsius secun-
dum ꝙ est extra intellectum est materia ꝛ for

ma. hoc nota propter questionem de toto ⁊
partibus: ad propositum constitutorum pro-
prietates s̄m quod extra itellectum sunt: ma
teriam ⁊ formam sequunt᷑: sed proprietates i
esse cognito non sic necessario genus ⁊ diffe-
rentiam cōsequunt᷑ quāuis cognita: quin ali
unde proprietatum cognitio haberi possit. q᷑
tunc demōstratiōi q᷑ demeretur locus: in ea
enim notū est antecedens: puta ꝓprietas: vbi
ꝯsequens ē ignotū. s. proprietatis principiū
⁊ sic ꝓprietatis cognitio aliunde q̄ȝ ex gene-
ris ⁊ differentie cognitione haberi potest: vt
ex sensu q̄ȝuis cognitio sensus non distinctaȝ
det nobis cognitionē. ¶ Dicendum est igit᷑
dato ꝙ deum ponerent subm in aliqua scien
tia: aut aliquā spēm specialissimā: ⁊ ꝙ ab istis
non negaret᷑ virtualis continentia: adhuc nō
esset ponenda virtualis continentia in diffini
tione subiecti absolute: quia ipsa aliquibꝰ sub
iectis repugnat: subiectis. s. per ꝑdicationem
cōiōribus q̄ȝ sit specialissimum: nisi dicerent
alia non esse vere subiecta. sed hec dicta doc
trine philosophi valde aduersantia esse com
perimus. Methaphisica. n. ⁊ naturalis sub-
iecta hn̄t ꝑtiōe cōia: neqȝ Aristotelicū est po-
nere deum aut speciē specialissimā vnius to-
talis scie esse subiectū. q᷑ nulla spēs ē que pri
cipio careat sibi ⁊ alijs cōi. vltra enim princi
pia ꝓpria ⁊ proprietates proprias: principia
cōia ⁊ proprietates cōes in speciebus reperi
untur. quēadmodum neqȝ Aristotelicum est
ponere ꝙ in aliqua speciali scia subiciat᷑ ge-
nus vniuocum: ⁊ quod ad illam sciam non ꝑ
tineat illius generis species: erroneum. n. es-
set arithmeticum de numero determinantem
de binario nihil dicere. qui omni alteri nume
ro in actu presuppositus est: Auerrois 12. me
thaphisice cōmēto 60. ⁊ de numeris: ⁊ d̕ figu
ris. Et dato ꝙ spēs sub genere contente de-
pendentie ordinem non haberent: vt anima-
lis species: nisi forte quedaȝ: vt mulus ab e-
quo ⁊ asino: adhuc palam vituperandus eēt
determinās de aiali: qui omnem aialis speci
em pretermitteret. Similiter ⁊ de plantis.
¶ Quamuis autem methaphisicus: genera
lissima ꝯsideret ⁊ q̄dditatiue: ⁊ eorum spēs
quidditatiue non cōsideret: nisi in vl̄i. s. in eo
quod entia aut substātie. Non tamen consi-
derat methaphisicus generalissima s̄m quod
genera sunt: sȝ scd̄oȝ ꝙ ꝑtes entis sunt. ¶ Ne
qȝ phūs 5° methaphisice diuisionē generalis
simorū enumerans ordinat p̄nta. dixit enim
Auerrois ibi commēto. 19. Nō intēdit hic
phūs de speciebꝰ q̄ȝtitatis aut qualitatis s̄m
ꝙ sunt p̄nta: sed solum modo intēdit enume-
rare intentiones: quas significāt hee dictiōes
quantitas ⁊ qualitas. ¶ Spectant igitur pri
cipaliter ad logicū p̄nta: non autē ad physicū
aut methaphisicū. ⁊ sic non ponēda sunt tria
p̄ntorū genera. s. logicalia: naturalia: metha-
phisicalia logicalia. n. sufficientissima sunt.
¶ Dico etiam quod lȝ passiones a subiecti
principijs effluerent: ⁊ principia subiecti es-
sent formaliter clausa in subiecto: non tamen
semper facit proprietas cū principijs subiec
ti propositionē per se notam: neqȝ subiectum
cum suis principijs. aliquādo. n. passio nota
est: ⁊ id quod est eius causa: ⁊ tamen proposi
tio est ignota: vt videns ecclipsim lune: ⁊ ter
re interpositionem inter solem ⁊ lunam: non
cognoscens lunam lumē suū h̄re a sole: nō vi
det veritatem hāc. si est diametralis terre in-
terpō soli ⁊ lunae: est lune ecclipsis. Jmo da
to ꝙ sciret᷑ lunam habere lumen suuȝ a sole:
staret ipsum credere vmbraȝ terre vsqȝ in coe
lum attingere non posse. Jste etiam proposi
tiones: ignis est ex materia: ignis est ex for-
ma: sunt propositiones primi modi dicēdi ꝑ
se: ⁊ tamen in naturali scia per se subiectū ea-
rum considerante: non sunt per se note. sed cō
clusiones a posteriori tamē demonstrate. s. ꝑ
viam transmutatiōis: vt sepissime dixit Auer
rois contra Auicēnam ⁊ in physicis ⁊ in me
thaphisicis principia eniȝ subiecti: quāuis a
priori probari non possint: a posteriori tamē
probari possunt. scd̄o physicorum Auerrois
cōmento. 22. ⁊. 12. methaphisice cōmento qn
to. ¶ Scias preterea subiectuȝ esse per se no
tum in scientia: dupliciter intelligi posse. pri-
mo ꝙ subiectum ante scientiaȝ sit perfecte co
gnitū aut distincte. ⁊ hoc est falsum: quia tūc
frustra elaborandum esset in scientie de subie
cto illo adeptione. quia ante laborem in sciē-
tia: subiectum esset perfecte cognituȝ. ¶ Nō
si adhuc subiecto ꝑcognito elaborandum eēt:
tunc alius error adest. s. sciam subiecti esse ex

ornatiuam noticie subiecti. quia scilicet passi-
ones sunt noticiam subiecti exornantes. Sz
hoc totam Aristotilis doctrinam poneret in
ruinam. voluit enim Aristotiles in demōstra-
tione scire simpliciter faciente ꝙ concludatur
passio de subiecto. vtpz primo posteriorum.
Ad scientiam igitur de subiecto aliquo diffi-
nibili pertinet diffinitionem illius essentialē
declarare: si ignota sit: ꝛ proprietates de sub-
iecto demonstrare: ꝛ pricipia subiecti: si ea ha-
beat subiectum: ꝛ ignota: d̄clarare. aut in pri-
ori scientia declarata presupponere. sic igitur
post scientiaz de subiecto habet perfecta sub-
iecti cognitio: non autem ante scientiae illius
adeptionem. Scd̄o mō intelligi potest ꝙ an-
te scie acquisitionem subiectum sit imperfec-
te cognitum: puta quantū ad suum quid no-
minis: ꝛ quantum ad suum esse: sic veruz est
ꝛ est sententia philosophi primo posteriorum
capitulo primo ꝛ capitulo nono. Si autez eē
subiecti fuerit per se notum: bene est. Si autē
non: oportet ipsum esse inuentum in scientia
alia ordine doctrine presupposita illi scientie
in qua datum subiectum subicitur: vt primo
posteriorum dixit philosophus textu cōmēti
24. philosophia enim naturalis suum subiec-
tum presupponit tanq̄z manifestum. s. corpus
ſm quod ex se mouet. cum enim dixit Com-
mentator ibi caliditatem ꝛ frigiditatem esse
subiectum: intelligit corpus calidum aut fri-
gidum. sed methaphisica: quia in ea subicit
genus intelligentiarum: quod non est per se
notum esse: presupponit subiectum suum in-
uentum ab alio artifice s. a philosopho natu-
rali. ipsum enim per viam motus inuenit. ꝛ
sic philosophia naturalis ordine doctrine me-
thaphisicam precedit: licet perfectione post-
ponat. Ut dixit Auerrois sexto methaphisi-
ce cōmento tertio. ꝛ sic non est naturalis sciē-
tia simpliciter prior q̄z methaphisica: neqz eā
sibi subalternat naturalis. qr philosophia na-
turalis: licet probet substātiam abstractam eē
non tamen a priori probat: sed a posteriori. s.
per motum. Quemadmodum etiam metha-
phisica suas veritates ad principia per se no-
ta resoluit: ita etiam naturalis. cuius etiā pri-
cipia subiecti sunt irresolubilia. s. prima mate-
ria: ꝛ primum mouens: eis enim nihil prius
est in suis generibus causarum. Et hec non
sunt scientiarum subalternataruz cōdictiones
vtpz primo posteriorum textu commenti 30.
Est igitur ens presuppositūz de subiecto: nō
autem condictio subiecti. noticia igitur subie-
cti noticie principiorum complexorum scien-
tie propriorum presupposita est confusa ꝛ nō
distincta: presertim si subiectum illud sit con-
fuse cognoscibile ideo notitia subiecti distinc-
ta: cum ipsum diffinibile fuerit: per essentia-
lem eius diffinitionem venari potest. quam-
uis quid nomine subiecti importatur: presup-
ponatur: vt primo posteriorum dixit philoso-
phus textu commenti secundi: ꝛ capitulo no-
no. ideo aliquando diffinitum est per se notū
esse: ꝛ diffinitio non. vt de motu: loco: ꝛ tem-
pore contingit tertio ꝛ quarto physicorum.
Hec determinatio: que est contra volentes
demonstrare subiectum esse: saltem a posteri-
ori: dicitur primo posteriorum ab Aristoti-
le ꝛ Auerroe textu ꝛ commento. 24. ꝛ secun-
do physicorum cōmento. 26. ꝛ. 12. methaphi-
sice cōmento quinto. ¶ Noto etiam ꝙ equi-
uocatio abiciens a pn̄to est latior q̄z equiuo-
catio excludens ab hoc vt de aliquo sit scien-
tia: quia omne dicibile de multis secundum
diuersas rationes eius est extra predicamētū
Sed dicibiliuz secunduz diuersas rationes:
quedam rationum habent ad rationem alte-
ram attributionem. vel illa quorum est ratio
vna attribuuntur ad illa: quorum est ratio al-
tera. ꝛ talia scibilia sunt. ꝛ propter hoc dixit
Auerrois secundo physicorum cōmento pri-
mo ꝙ nemo potest facere melius q̄z Aristoti-
les in diffiniendis analogis: cuiusmodi erat
natura: de qua tunc loquebatur Auerrois:
ponens in diffinitione eius terminos analo-
gos: vt pricipiuz analogice dictum de mate-
riali ꝛ formali: ꝛ formale de abstracto ꝛ mate-
riali. ꝛ materiale principium de materia in
actu ꝛ in potētia. ꝛ mā in potētia d̄ pria ꝛ ſa.
Si enim quis melius faceret q̄z Aristotiles
tunc analogorum diffinitiones per terminos
vniuocos explicaret: sed sic facere nō est pos-
sibile: quia tunc diffinitio non conuerteret cū
diffinito. nisi tanti ambitus esset terminus
vniuocus cum analogo. quod non est possi-
bile: quia tunc illa analogata per diffinitionē

vniuocaꝫ essent sub diffinito vniuocata: ⁊ nõ
analogata. ⁊ sic diffinitum esset vniuocum: ⁊
non analogum. Et sic patet ꝙ aliqd est ana-
logum quod rationem habet analogam: ⁊ ali
quod est analogum: quod rationem non ha-
bet analogam: sed multas habet rationes: q̃-
rum vna ad alteram attribuitur. ¶ Ens
enim propter sui transcendentiaꝫ diffiniri ne
quit: neqꝫ describi: sed substantia ⁊ accidens
proprias descriptiones habent: quarum ra-
tio accidentis substantie attribuit᷑. natura au
tem non sic. Sed equiuoca quorum rationes
ordinem non habent: ad vnam scientiam nõ
pertinent. Quarto methaphisice cõmento se-
cũdo. ideo equiuocatio d᷑ qua in p̄dicamẽtis
Aristotiles cum vniuocatione medium non
habet: quia inter habere vnam ratiõem: ⁊ nõ
habere: mediare: esset inter contradictoria me
diare. habentia enim vnam rationem: scd̃m
quaꝫ de significatis suis dicãtur: sunt in p̃nto
⁊ non habentia eam: non sunt in p̃nto: intelli
ge vniuoco: ⁊ sub non habentibus rationem
vnam analogam rationem habentia compre
henduntur. Et vniuocationis vnitas ab ele
mẽti vnitate originẽ summit. Sed equiuoca-
tio in methaphisica cũ vniuocatione predica
mẽtali medium habet. s. analogiã. Est enim
equiuocatio in methaphisica pluralitas ratio
num nominis ordinem adinuicem non ha-
bentium. ⁊ talis equiuocatio excludit a scien
tia. tale enim equiuocum non est scibile per
vnam scientiam tanq̃ꝫ subiectum scientie vt
dixi quarto methaphisice cõmento scd̃o. non
enim a tali subiecto sciẽtia vnitatẽ trahere pos
set. Subiectũ igitur scientie debet eẽ vnũ vni
tate analogiae vel vniuocationis.

¶ Sciendum tamen ꝙ nõ omne primũ ana
logatum est subiectum primuꝫ attributiõe in
scia de analogo: non eni sufficit attributio se-
cũdi mẽbri analogie ad primum: vt primum
membrum analogatum sit subiectum primũ
in scientia. Corpus eniꝫ ex se mobile est ana
logum ad spirituale ⁊ materiale: vt in libro d᷑
orbibus plene declaraui: ⁊ tamẽ in naturali
philosophia: cuius subiectum primum ⁊ ade
quatum est corpus: scd̃m quod ex se moue᷑
non est subiectum primum per attributioneꝫ
corpus spirituale: puta coelum: sed ipsum est
subiectum secundum contentum sub primo:
sicut minus cõmune: ⁊ sic ipsum est subiectũ
particulare: sed nõ adequatum scie: sed exces
sum a scientia: ⁊ hoc est: quia non dñr sublũa
ria corpora mobilia eo q: sit coelum corpus
mobile vtpꝫ infra. Sed ens: quod est subiec
tum in methaphisica: analoguꝫ est ad substã
tiam ⁊ accidens est enim primum cõitate. ⁊
quia accidens constituitur in esse ꝑ substan-
tiam: ideo substantia in methaphisica est sub
iectum attributione primum: vt dixit Auerro
is quarto methaphisice cõmento secũdo: nõ
autem substantia est subiectum primum attri
butione: quia ipsa sit agens aut finis acciden
tium: sed quia vniuersaliter accidẽtia nõ sunt
entia: nisi quia sunt entis. vt septimo metha-
phisice textu ꝯmenti scd̃i. ⁊ 12. methaphisice
textu commẽti tertij dixit philosophus. Si-
militer si sciẽtia esset de sano: al᷑ sanum esset
primum attributione: quia non dicuntur alia
sana: nisi propter animalis sanitatem scilicet
quam efficiunt: conseruant: aut significant.
aut aliud hm̃õi. ¶ Ultimo quãtũ ad hec ge
neralia addo: cuꝫ subm̃ diffinit᷑: ex ꝑte diffini
ti due ꝯdictiões ponunt᷑. s. primũ ⁊ adequa-
tũ: sunt igit᷑ i scia subiecta prima: ⁊ scd̃a: ut in
scia de gñe vniuoco: subm̃ hꝫ sunt spẽs sub il
lo gñe cõtẽte: ut arithmetice subm primũ est
numerus i actu vel in potẽtia: hm̃ vo nũeroꝝ
spẽs. subꝫ aũt i scia primũ triplicẽ hr̃e põt pri
mitatẽ. cõitatis: vt ens in methaphisica: attri
butiõis: ut suba in eadẽ: pricipalitatis vt ge-
nus subaꝝ abstractaꝝ ẽt in eadem. primitas
cõitatis reqrit i scia adequationẽ: sic ꝙ de q-
buscũqꝫ essential᷑r p̄dicat᷑ subm: illa in scia ꝑ
se ꝯsiderãt᷑ i eadẽ vt subta: ⁊ eꝯ. s. ꝙ oia i scia
ꝯsiderata vt subta eẽntialẽ illi⁹ gñis recipiãt
p̄dicatiõeꝫ: qd̃ ponit᷑ subm primum cõitate.
¶ Ex hoc patet quare philosophi ad cõ-
ceptum anime communem per predicatio-
nem non aduertentes: neqꝫ aduerter᷑ deben-
tes: subiecta suarum scientiarum in plurali no
minant: ⁊ particularia subiecta nominant. vt
Auerrois i prohemio primi physicorum sci
licet res sensibiles: q̃ nãli subiciunt᷑. Et p⁹
methaphisice ꝯmento. 19. subiectum Astro-
nomie: ⁊ in primo physicoꝝ ꝯmento vltimo
s hs abstractas: que methaphisico subiciũt᷑.

Et hoc maxime fieri potest cum huiusmodi
subiecta non sunt eadem scd̃m naturā: sed ea
dē sint sermone vniuersali. iuxta modū loquē
di Auerrois. 12. methaphisice cōmento. 27.
¶ Ex hijs etiam sequitur ꝙ non est ponen-
dum subiectum cōmune in scientia: quod p̃-
dicetur: de subiecto: principijs: ⁊ passionibus
quemadmodum dicunt aliqui ꝙ res natura-
lis subicitur naturali: tanq̄ꝫ subiectum com-
mune per predicationem: de naturato: de na
tura: ⁊ de accidentibus scd̃m naturam. quia
subiectum cōmune predicari debet de subiec
tis particularibus: non autem de principijs
subiecti aut passionibus. qꝛ intrinsece consti-
tuentibus ⁊ constituto nō est aliqd cōe vni-
uocum: quia alterius rationis sunt prima sim
plicia ⁊ constituta: elemẽta enim mixtorū non
sunt principia prima: ⁊ vniuocantur licet di-
uersum esse habeant extra mixtionem ⁊ im-
mixtione. ¶ Adequatio autem subiecti attri
butionis non requirit cōmunitatem predica-
tionis de omnibus subiectis ibi. sed sufficit
illud ibi subici: ⁊ primo recipere p̃tōꝫ subiec
ti per cōmunitatem: ⁊ aliud quod in eadem
scientia subicitur: recipit p̄dicationem subiec
ti primi cōmunitate per attributionem ad il-
lud: quod ponitur primum attributione: subā
enim in methaphisica: in qua de omni subā
cōsideratur: est primuꝫ recipiens entis predi
cationē: ⁊ accidens ibi consideratū tanq̄ꝫ sub
iectum secundarium alteri attribuibile: reci
pit entis predicationem: qꝛ ipsum est entis
scilicet substantie affectio: non quia subā d̄ ac
cidente essentialiter predicetur: nisi ad diffini
tiones datas per additamentum essentialem
extendas predicationem. ¶ Exquo patet
quomodo primitas subiecti p̱ cōmunitatem
cum primitate subiecti per attributionem nō
coicidunt: sed ƀm magis ⁊ minus commune
se habent. ¶ Sequitur etiam ꝙ licet corpus
spirituale sit cā efficiens producens vel con-
seruans: ⁊ aliquo modo finis corporum ma-
terialium: non tamen dicitur subiectum pri-
mum attributione in naturalibus: quia non
recipit corpus materiale predicationem cor-
poris ex se mobilis: quia ad spirituale cor-
pus attributionem habeat: sed per propriaꝫ
naturam ⁊ sic patet ꝙ non omnis attributio
subiecti vnius ad alterū in scientia sufficit ad
hoc vt vnū subꝫ sit primū p̱ attributiōeꝫ i ea.
¶ Ex hoc patet quō in subiectis per se in sci
entia consideratis vnius ad alteruꝫ potest eē
attributio: ⁊ tunc si principia ⁊ proprietates
subiecto attribuentur: erit omnium in scientia
attributio ad subiectum datum: sed alterius
rationis ponenda esset principioꝝ aut passio
num attributio ad subiectū: q̄ꝫ que dicta est.
¶ Sed pro primitate principalitatis scien-
dum ꝙ ad hoc vt aliquid sit subiectum pri-
mum principalitate: non sufficit ipsum esse p̱
fectius inter alia: que in scientia subiciuntur:
sed requiritur dependentia aliorum subiecto
rum ab illo: quod ponitur primum principa
litate vnde ab intelligentiaruꝫ genere alia en
tia omnia in methaphisica cōsiderata vt sub-
iecta dependent: ideo bene ponitur genus in
telligentiarum in methaphisica subiectū prin
cipalitate primum. Similiter in scientia natu
rali corpus spirituale scilicet coelum est prin
cipalitate subiectum primum quia ab eo oīa
alia in naturali subiecta dependent. intelligē
tie enim quamuis a coelo non dependeant:
hoc non impediunt: quia ipse non sunt subie
ctum in naturali: sed sunt principia subiecti.
Tum etiam coelum: quod ē particulare sub
iectum in naturali: non est orbis tantum: sed
ipsum est animal coeleste. ⁊ sic ipsam intelli-
gentiam non excludit: quam tamen esse in-
clusam methaphisicus habet declarare cum
declarat primum motorem a naturali inuen-
tum esse primam formam. ¶ Exquo sequit̃
ꝙ scientie habentis genus vniuocuꝫ pro sub
iecto: non oportet illius generis perfectioreꝫ
spēm subici in scientia illius generis: tanq̄ꝫ
subiectum principalitate primum nisi ab ea
specie alie species generis illius depende-
rent: ut numeri a binario: aut figure a circulo:
aut rectilinee figure a triangulo.
¶ Et sic sequitur ꝙ in scientia de animali-
bus homo non est principale subiectum: licet
aliquo modo ponatur homo finis aliaꝝ spe-
cierum animalis sensibilis: ymo quorūcūq̄ꝫ
sublunarium secundo physicorum textu cō-
menti 24. materialia enim solum in homine
cū deo glorioso cōiungi possunt. quia in men
te illius deum possunt inuenisse ⁊c. qꝛ homi-

ne non indigent alie species in suo esse aut
conseruari: saltem reali. ¶ Sic etiaȝ libri po-
steriorum non est subiectum principale de-
monstratio propter quid: aut simpliciter: et
consequenter neqȝ in tota logica: quamuis
ista sint perfectiora sub syllogismo aut demō
stratione contenta: quia ab eis alie demon-
strationes non dependent. ¶ Quod si ad es
se principaliter intentum solum modo ad-
uertis: tunc multa subiecta pones in vna sciē
tia principalia: vt inter demonstrationes: de-
monstrationem propter quid: inter demōstra
tiones propter quid: demonstrationem sim-
pliciter. quemadmodū inter vegetabilia ani
malia sunt meliora: ⁊ animalium rationale.
¶ Quod si dixeris quomodo stat primitas
predicationis cum analogia: quia analogis
non respondet quidditas essentialiter partici
pata a suppositis. ¶ Rñо licet analogū non
haberet vnum significatū extra sed multa: ad
huc essentialiter predicabile est: teste Auer-
roe quarto methaphisice commento secundo
dicente. ⁊ dispositio in hoc modo generis est
sicut dispositio in genere quod dicitur vniuo-
ce. quia predicabilia essentialia inueniuntur
in hoc genere: quod dicitur multipliciter: si-
cut inueniuntur in genere: quod dicitur vni-
uoce: sed hoc non inuenitur in genere quod
dicitur equiuoce ⁊c. diuersitatem inter huius-
modi essentiales predicationes in libro de
elementis declaraui: dū d̾ plr̄itate formarum
in composito disputarem: dictum etiam est
supra terminos analogos aliquādo esse diffi
nitum: ⁊ consequenter terminos diffinitio-
nis esse etiam analogos: inter diffinitum au
tem et diffinitionem essentialis cadit predi-
catio. ¶ Alia est adequatio in ratione for-
mali: vt ratio formalis considerandi restrin
gat subiectum ad certam scientiam: aliarum
scientiarum considerationem de eodem ex-
cludendo: ⁊ istam adequationem intelligim⁹
cum dicimus subm̄ non transcendere me-
tas scientie. ¶ Cum igitur in hȷs particula-
ribus scientiȷs loquimur dicentes ꝙ homo
est subiectum intelligimus primum primita
te cōmunitatis ⁊ etiam attributionis: cum au
tem dicimus scd̄m ꝙ natura bonus: explica
mus rationem formalem considerandi: ra-
tione cuius appropriatur homo istis scien-
tiȷs: ⁊ ab aliȷs hominem considerantibus re-
mouetur. sed iste scientie subiectum non ha-
bent principalitate primum. quia non de-
pendent homines vnus ab altero inesse ⁊ cō
seruari nisi per accidens. ¶ Ideo non po-
nitur temperatissimus homo subiectum hic:
neqȝ in medicina: neqȝ cōitate: neqȝ attribu-
tione: neqȝ principalitate: quemadmodum iu
stissimus: ea quam matrem virtutum appel-
lamus: ponitur in moralibus scientiȷs subiec
tum. ¶ Ex hiȷs sequitur ꝙ aliquod ē subie
ctum primum predicatione: quod non est pri
mum attributione: vt in methaphisica ens.
Et aliquod est primum predicatione ⁊ attri
butione: vt phylosophia naturali corpus ex
se mobile: intelligendo attributionem nō vni
us particularis subiecti ad alterum: sed alio
rum a principaliter consideratis vt quiescibi
le ⁊c. ¶ Secūdo aliquod est subiectum pri-
mum attributione: ⁊ non predicatione: vt in
methaphisica substātia: nō eniȝ pr̄ suba de ac
cidentibus: neqȝ de principiȷs complexis.
¶ Quod si suba constituens inesse acciden
tia esset subiectum methaphisice: quemadmo
dum docet Auerrois: tunc asserendum est
ꝙ aliquod subiectum primuȝ primitate prin
cipalitatis non esset contentum sub subiecto
primo primitate attributionis: sub substātia
enim constituente accidentia inesse non conti
netur genus intelligentiarum apud Auerro-
im: nisi poneres ꝙ constituere accidentia cō
ueniret subiecto per attributionem non pri-
mo sed ratione inferiorum sub eo contentoꝝ.
¶ Ad particularia igitur magis accedentes
premittamus ꝙ triplex est bōitas primo ethi
corum capitulo. io. animi. corporis: fortunae:
Qia hec bona sub ratiōe formali subiecti ista
rum sciētiarum comprehēduntur. ⁊ sic ratio
formalis subiecti est analoga per prius dicta
de bonis animae: scd̄o corporis: tertio fortu-
nae. bonum animi duplex intelligitur: cogni-
tio: virtus: inter cognitiones: sensitiua: ⁊ intel
lectiua: comprehēdūtur. virtus autem est bo-
num appetitus: ⁊ apud Aristoteleȝ ⁊ Auer
roim: nō intellectiui: non enim in deo aut an
gelis virtutes apud eos inueniuntur. vtȝ. x°.
ethycorum capitulo. io. sed sensitiui. qȝ sen-

sitiuus est ille cuius sunt passiones a rectitu
dine diuertentes: vt ira: odium ⁊cet. ideo illis
frenum est iniungendum. non autem rationi:
recte eniȝ semper deprecatur ratio ad optima
primo ethicorum capitulo decimo octauo. sȝ
quia ista sunt de hijs que accidentaliter acq
runtur: de hijs non est iudicandum nisi secū
dum ꝙ conformiter ad corporis inclinationē
haberi possunt. Ad hoc propositum cum se
cunda technis Galenus de naturali cordis
complexione loqueretur per signa ex mori
bus iudicanda dixit se non loqui de moribus
per philosophiam exercitatorum. Sed prin
cipaliter sermo est de moribus in quos ho
mo ex naturali sua complexione aut compo
sitione inclinatur: ⁊ etiam ad fortune bona p̄
paratur. huic sententie attestatur Philoso
phus in libro de secretis secretorum cum fa
ciem hypocraticam dixit ostendere morum
malitiam: cum tamen ipse esset bonus. vnde
homo etiam ex accidentali tristitia nō est me
lancolicus iudicandus. Timentes enim ali
quando fortibus similes in colore inspicimꝰ
exangui remanente facie: ob sanguinis ⁊ spi
rituum reuocationem factam ab anima affec
tionem in corde percipiente.

¶ Mores autem in quos homo ex natura
li complexione homo inclinatur ex sanguinis
natura magna ex parte accepti sunt. dixit eniȝ
philosophus secundo de partibus animaliuȝ
profecto naturam sanguinis causam esse cur
per multa animalibus veniant: tum per mo
res: tum etiam per sensum: ratio est: materia
enim totius corporis est: quippe cum alimē
tum materia sit: sanguis autem vltimum ali
mentum habeatur. facit igitur vt plurimum
differentie existat: si calidus: aut frigidus
sit: si tenuis aut crassus: si turbidus: aut
nitidus.

¶ Ex hijs sequitur ꝙ per rōnem formalem
subiecti non intelligimus diffinitionem illius
essentialem est enim aliqua scientia cuius sub
iectum nullo modo declarari potest. s. metha
phisica scilicet ens hominis etiam diffinitio
essentialis ad naturalem spectat: non autem
ad medicum: neqȝ moralem: neqȝ phisiono
mistam: ymo in subalternatis scientijs addi
tur subiecto differentia accidentalis: vt arte
sanabile: quod est ratio formalis consideran
di hominem in medicina: homini superaddit
quid non sibi essentiale: similiter bonitas fa
cit. vnde sanitas: que bonum est corporis:
bonam dicit complexionem: bonam corpo
ris compositionem: ⁊ bonam partium vnita
tem. in quibus accidentalia inseruntur.

¶ Est igitur ratio formalis in proposito ra
tio sub qua aliquid in scientia consideratur:
⁊ vbi esset aliquid quidditatiue proprie con
siderandum replicandum esset nomen subie
cti: vt homo inquantum homo: non autem
diffinitio: vt homo inquantum animal ratio
nale: nobis etiam notius est nomen diffi
niti q̄ȝ diffinitio primo Physicorum te
xtu commenti quinti. ⁊ presuppositum est
aliquando nomen diffiniti: vbi diffinitio
est inuestiganda. ¶ Ex hoc patet q̄ȝ a
lienum est a veritate velle ꝙ omnis pro
positio composita ex diffinito ⁊ diffinitione
sit per se nota: quod apud scotizantes no
tissimum reputatur.

¶ Sciendum etiam ꝙ plus potest chyromā
ticus aut physionomista super accidentali iu
dicanda corporis bonitate: aut fortune: q̄ȝ
super animi bonitate. propter esse minus di
recte suppositam coeli influxibus animam q̄ȝ
corpus: aut q̄ȝ bona exteriora. hoc voluit phi
losophus in physionomia maiore volēs non
esse discretibile per exterius apparentia: si sor
tes grammaticus sit: an rhetor: uocis enim
proprium est hoc indicare: accidentia enim
anime: secundum que simul transmutantur
anima ⁊ corpus: iudicari possunt. vt dixit
Aristoteles secundo priorum. vbi Auerro
is notum est ꝙ accidentia non naturalia nō
faciunt vestigium nisi in anima: sicut si quis
scit artem musicam: habet vestigium in ani
ma: sed non habet vestigium in corpore
ex ea.

¶ Sciendum est etiam ꝙ malitia quamuis
contraria sit bonitati: non tamen ipsa cadit
in ratione formali considerandi subiectum
in hijs scientijs: sed bonitas sola. malitia
autē est de attributis subiecto: ⁊ est de hijs
que p se sȝ scdo ꝯsiderāt: aut p accn̄s: iuxta

modum loquendi Aristotelis nono metha/
phisice textu cõmenti.3. nõ enim quiescere ca
dit in rõne formali subiecti philosophie natu
ralis: quãuis moueri sit ratio formalis consi/
derandi corpus in naturalibus. Similiter sa
nitas est finis medicine: ideo ab ea rõ forma
lis considerãdi sumitur. s. sanabilitas per artẽ
ideo eg°tabile in ratione formali subiecti me
dicine cadere non potest. de hoc alias.
¶ Ex hijs elitio primo ꝙ philosophia ꝛ chy
romantia sunt scientia. habent enim subiectũ
quod est homo secũduȝ ꝙ natura bonus: prĩ
cipia autem sunt talis complexio tales boni/
tates vel malitias ostendit. vt sanguinea libe
ralitatem: colerica iracundiaȝ: melancholica
timiditatem: flegmatica pigritiam aut somno
lentiam ꝛc. Istis enim physicalibus prin/
cipia propria istarum scientiarum confir/
mantur sunt igitur hec principia commu/
nia. Sed propria sunt talis vel talis mons
tali vel tali influxui coeli correspondet vt
mons digiti medij Saturno: anularis So/
li: indicis Joui. ¶ Quod si in aliquo mon/
te sit discordia? cui planete mons ille respon
deat: tunc ad inductionem ex sensatis recur/
rendum est: ex quibus alia scientiarum prin/
cipia: que ex proprijs terminis euidentiam
non habent: accepta sunt: vt dixit philoso/
phus sexto ethicorum capitulo quarto. pas/
siones autem homini attribute sunt speciales
bonitates aut affectiones: positiue per boni
presentiam aut negatiue: vel priuatiue per
boni absentiam: vel contrarie per mali pre/
sentiam: malitia enim passio est: ꝛ potest de
subiecto particulari concludi: quamuis non
sub ratione formali considerandi contẽta sit.
sufficit enim ꝙ ad eã habeat attributionem.
Cuȝ igit̃ habeat phisionomistata: subiectuȝ:
medium: ꝛ passionem: potest ipse demonstra
tionem errigere: ꝛ disciplinam in discipulo
generare.
¶ Quod si dixeris subiectuȝ esse corruptibi
le: ergo non scibile. patet ꝯña ex primo poste
riorum ꝛ sexto ethicorum.
¶ Respondeo negando consequentiam: qꝛ
corruptibilia duplicem partem habent: mate
riam: ꝛ secundum hanc corruptibilia sunt: ꝛ
non permanent. aliam parteȝ habent scilicet
formam ꝛ tunc secundum formaȝ permanẽt:
ꝛ scibilia sunt. licet forma habeat duplex esse
singulare: ꝛ secundum hoc esse non scitur in
diuiduum. vniuersale: secundum hoc esse
scitur indiuiduum dixit enim Auerrois pri/
mo methaphisice commento sexto. sensibilia
quedam sunt non transmutabilia essentialiter
sed permanentia scilicet forma: quedam sũt
transmutabilia semper scilicet materia. ideo
de eis vniuersales fiunt propositiones neces
sarie: ꝛ sic voluit philosophus primo posterio
rum textu cõmenti septimi. 15. 17. scientiam
esse necessariorum: ꝛ non corruptibilium.
Istarum autem necessariarum per se note
sunt principia: sed non per se note sunt scibi/
les. ¶ Quod si dixeris infinitas lineas non
reduci ad artem.
¶ Respondeo quemadmodum Astrono/
mus principalium astrorum cognitionem ha
bens satis loquitur de futuris: quamuis in/
numerabiles sint alie stelle ab Astrologo: q̃/
rum nullam habet perfectam cognitionem:
ita chyromanticus per principales lineas iu
dicium fert: multarum aliarum non principa
lium noticiam non habens: facilius tamen
superabilis est defectus istarum scientiarum
q̃ȝ astronomi. ¶ Quod si dixeris ꝙ de line/
is proprietatem indiuidui sequentibus iudi/
cari non potest: ꝛ ita Chyromanticus non
bene iudicat. quia tales lineas non cogno/
scit. ¶ Respondeo medicus complexionem
secũdũ formã cognoscẽs: ꝛ non complexionẽ
secũdũ materiã: vt in pluribus bene iudicat:
ꝛ tamen in suo iudicio certitudinem nõ habȝ
mathematicam: ita neqȝ Chyromãticus in
suo iudicio per acribologiam mathematicam
regulatur. ipsa enim non in omnibus expe/
tenda est. secundo methaphisice textu cõmẽ/
ti. 16. disciplinati est in tantum certitudinem
inquirere secundum vnum quodqȝ genus in
quantum natura rei recipit primo ethicorum
capitulo secundo. ꝛ in eodem primo capitu
lo 10. meminisse auteȝ ꝛ predictoruȝ oportet:
ꝛ certitudineȝ non in omnibus similiter ex/
quirere: sed in singulis secunduȝ subiectam
materiaȝ: ꝛ in tantuȝ inquantuȝ est propri/
um doctrine. hec auteȝ naturalia multe ma/
terie immersa sunt. vnde variabilia sunt.

ymo de istis proprietatibus occultis loquēs
Auerrois primo cāticorū cōmento. 31. dixit
īpossibile ē cognoscere proprietates ꝑ moduz
syllogisticū: nisi sciremus ꝓcise quātitates ele
mentorum in quolibet entium: ⁊ nisi etiam
sciremus operatiōem egredientem a qualibꝫ
proportione generata in quolibet: secundum
quantitates elementorum in eis existentiuz.
hoc antem nobis est ignotum: neqꝫ possibile
est inueniri ab homine: cum sit infinitum: ⁊ fi
ne carens. ¶ Qd̓ si dicas propositionem iu
dicatam a chyromāte esse cōtingentem ⁊ nō
scibilem. s. iste irascitur. ergo chyromanticus
non est sciens. ¶ Respondeo nō valet con
sequentia. quia vniuersali necessaria iudicant
quam intellectu concipiunt. puta omnis sic li
neatus naturaliter faciliter irascit̄. cuius vni
uersalis. b. minore sensu accepta: infert singu
larem ꝯ°nem. sic iste est sic lineatus: ergo na
turaliter faciliter iste irascitur. d̓monstrata igi
tur ꝯ°est vniuersalis: sed ꝯ° iudicata de sin
guli extra singulis est. demonstratio igitur est
oīs. colericus ē iracūdus. oīs sic lineatus ē
colericus ergo omnis sic lineatus est iracun
dus: maior est supposita ex philosophia natu
ralis⁊ minor est in chiromātia ex experientia
collecta. ¶ Correlarium secundum chyro
mātia ⁊ physionomia naturali phylosophie
subalternantur. pꝫ quia earuz subiectuz ē ho
mo: qui est secundarium subiectum in philo
sophia naturali: ⁊ sic accipiunt subiectum ab
ea: secundo eidem subiecto ipse addunt acci
dentalem differentiam: puta bonitatem. Ter
tio iste sua principia capiūt a naturali. ¶ Qd̓
si dixeris eas mathematice subalternari: quia
de lineis considerāt. ⁊ sic illis subiectū pre
bet geometria: ⁊ non philosophia. ¶ Respō
deo negando consequentiā qꝛ scie iste lineas
cōsiderant vt signa per que iudicāt: nō autez
vt subiecta. neqꝫ linee in eis mathematicam
habent abstractionem: neqꝫ mediā inter natu
ralem ⁊ mathematicam: sed cōtracte ⁊ in ma
teria naturali considerātur linee. vt. s. in ma
nu vel facie ⁊c. Tum qꝛ cōsideratur linea vt
cōiuncta quātitati sensibili: puta qualitati pri
me vt caliditati: ⁊ secūde vt colori: quod ma
thematice repugnās est considerationi: ⁊ me
die inter mathematicam ⁊ naturalem: vt secū
do physicorum textu cōmenti. 18. colligitur: ⁊
20. Tum etiam linea mathematico subiecta
latitudine carēs ē ⁊ profūditate: quia mathe
maticorum linea in conceptu est. Istarū autē
scientiarū linea non est carēs latitudine ymo
ſm ꝙ lata vel exilis consideratur: ⁊ ſm ꝙ ꝓ
funda vel eminēs: ⁊ ſm ꝙ longa vel breuis:
⁊ ſm varias illius dispōes varie signans est:
⁊ varia iudicātur. ideo potius lineamēta hec
qꝫ lineas appellare cōsueui secūdū etiam ꝙ
in materia naturali sunt huiusmodi linee cō
siderātur. s. ſm ꝙ sunt in facie naso oculis ⁊
huiusmodi. ⁊ sic naturalem habēt considera
tionem: ⁊ quemadmodum ī istis sciētijs sub
iectum nō est mathematicum: ita neqꝫ ratio
formalis subiecti mathematicam sapit abstra
ctionem: nō igitur mathematicis subalternan
tur iste sciētie. principia autem que a natura
li philosopho accipiūtur: sunt. hō ex materia
⁊ forma ꝯponit̄. s. intellectu ⁊ corpore debite
organizato: ⁊ ꝙ in materia al̓r ⁊ al̓r disposita
aliter ⁊ aliter apta est forma operari: pꝫ facta
sola variatione de sano ad egrum aut ecōtra:
aut ad ebrietatem. qūuis corpus esset sanum
aut ex corporis cita ⁊ stricta circūgiratiōe. ⁊
tūc patēs est in operationibus notabilis vari
atio. materia eniꝫ formam de illius potētia
eductam naturalibus afficit dispōnibus.
¶ Alia etiam propinquiora recipit. Com
plexionem siccaz esse causam asperitatis cu
tis: humidam autem mollitiei. ⁊ sic de alijs:
puta tēperataz crasim hec signa cōmitantur
distēperatā autem alia: ⁊ ꝙ octo sunt distem
perate complexiones: ad quas corpus hūa
num labi potest: ⁊ ſm naturaz ⁊ accidentali
ter seu preter naturam: vel melius quattuor.
ſm ꝙ dixit Auerrois ſo coll̓z capitulo prio
nō enim datur ī natura simplex corpus cali
dum tantuz: neqꝫ humidum tātū ⁊c. ⁊ tertio
coll̓z capitulo primo difficile ē imaginari e
gritudinem materialem esse simplicem. Sed
clarius primo canticoruz cōmēto. 264.
¶ Principijs ēt mathematicis iste scientie
adiuuantur: puta astronomicis: puta coelum
in tali positiōe ſm stellas fixas ⁊ erraticas ta
lem vel talez effectum imprimit in habēte ta
lem vel talem coeli partez in ortu vel in alio
dominanti loco. ¶ Exptum est autez bonā

montis indicis dispõnem in rebus iouis bo
nam indicare dispõnez: ⁊ malam malaz. pro
portionaliter de monte Saturni: ⁊ sic de ali-
is dicẽdum. Et tunc chyromanticus suam
scientiam compleat istorum expertoruz cau-
sas inueniendo ¶ Scientias autem se inui
cem adiuuare ⁊ mixtĩ tradi: manifestũ ẽ ĩ plu
ribus scientijs praticanti : pro qua mixtione
facienda aduocati sumus ad scribendum.
¶ Elitio tertio moduz arguendi quo iste sci
entie vti possunt: demõstratiõe eniz qꝫ ⁊ a si-
gno procedente vti possunt: puta linea sola-
ris ſm longitudinem latitudinem ⁊ profun-
ditatez bene disposita ⁊ secundum colorem
et bene sita: ⁊ non impedita ibi: neqꝫ alibi ẽ
contra operantia: ergo talis cum dominis et
principibus gratiam habere aptus est. vel si
ipsam conclusionem vt ĩ pluribus cõtingẽtẽ
volueris : ergo talis cuz principibus ⁊ domi
nis gratiam habet. similiter a signo comitan
te argui potest econtra: si cui contingat notuz
esse consequẽs experiẽtia: ⁊ antecedens igno
tuz. Ubi sciendũ ꝙ a virtute formatiua foe
tus operante secũdum determinatã comple-
xionez in determinatã materiam cadũt iste li
nee manus aut frontis ⁊c. sunt eniz casus cõ
plexiõis: ⁊ quedaz sunt linee compõis: quia
forma cõpõ est : que lineis clauditur. a virtu
te etiam mediãte cõplexione fiunt operatio-
nes: ⁊ aptitudines ad operanduz: procedere
igitur a lineis ad operationes: aut operatio-
num aptitudines: est procedere a signo cõmi
tante. Sed iste processus in duos resoluitur:
quorum primus est a posteriori: secundus ve
ro a priori. primus: habetur data linea puta
solaris ⁊c. ergo cõplexio habetur solaribus vi
ris conueniens. argumẽtum est a casibus cõ
plexionis ad cõplexionẽ a qua cadũt. secun-
dus a priori. Cõplexio habetur solaribus vi
ris conueniens: ergo habens cõplexionẽ illã
illis placere aptus est aut placet. cõplexio. n.
est causa ĩmediata huiusmodi aptitudinum.
¶ Intulimus etiam conclusionem vt in
pluribus veram propter causas naturales: q̃
impediri possunt: licet eas impediri raro con
tingat vt in fine quarti de generatione anima
lium dixit Aristoteles ⁊ sic non cogit liber-
tas : neqꝫ cause naturales a suis effectibus

naturalibus frustrantur. ¶ Astronomorum
enim quidam cum assumunt coelum necessi
tare homines ĩ suis operibus : statuunt sibi
principiũ falsum: cuius oppositũ in naturali
philosophia demõstratiue conclusum est: ꝑ na
turam materie habentis formam: cui contra-
rium est: vel per se vel per accidẽs : materia
enim origo est cõtingentie vt in libro de orbi
bus dixi. ¶ Aristoteles ẽt primo pyherme-
nias: vt a rebus cõtingẽtibus futuris necessi
tatem auferet in eis dixit non esse determina
tam veritatem ⁊ in hoc parcat mihi gregorius
ariminẽsis: aliud enim est datis cõtradictori
is in singularibus cõtigẽtibus futuris nõ es-
se veritatem : ⁊ non esse determinatam verita
tem: cõceditur enim in illis veritas: cum dis
iũctiue cõtradictoria coniunguntur: vt testa-
tur philosophus ibi. Cuz quo stat in illis nõ
esse veritatem determinatam: quia nõ est in
aliqua propositione determinata veritas : cuz
illius possibilis est mutatio in falsitatem. sic
autem est in talibus : licet enim hec sit vera
antichristus erit: non tamẽ determinate: quo
niam eius possibilis est falsitas . neqꝫ preui
dentia diuina eam necessitat. quemadmodũ
neqꝫ visio mea: quãuis esset ĩ fallibilis: te ne
cessitaret ad sedendum neque non sedendũ:
dum te sedentem vel non inspicerem. Et hãc
sententiam habet Auerrois in commento di
cens: sed in materia contingenti in rebus fu
turis : ⁊ ipse diuidũt veruz a falso. quia opor
tet vt inueniatur vna duarum contradictoria
rum in eo futurum : sed nõ determinate in se
Uerum secũdum ꝙ sunt natura ipsarum ex
priuatione determinatiõis: sic sunt ipse apud
nos. ⁊ propter hoc non est possibile: vt deter
minetur in hoc genere scientia: quin ipsa sit
res ignota ⁊c. distinguendum igitur est inter
preteritum ⁊ presens ex vno latere : et fu-
turum ex alio : quia licet veritas presens
etiam sit possibilis esse falsaz pro presenti : ẽ
tamen sic determinata ad veritatem : ꝙ ipsa
iam agẽtium mutãtium variabilitatem effu-
git : ⁊ veritas preterita etiam magis : sed
futura adhuc ĩstabilitatem habere videntur:
quia agẽtia causas impediẽtia possũt aduci-
re : ⁊ futurum alias a sui futuritiõe diuerte-
re . taceãt igitur qui de philosopho in hoc ob

loquuntur: quoniã ipsum aut non intelligũt
aut intelligere ipsum nolunt: futurorũ tamen
quamuis non existentium: aliquando in e-
uitabilis est a natura euẽtus: vt ecclipses: per
eclipsabilitatem. n. astronomus non iudicat.
sed per eclipsim: non enim eclipsabilitas ef-
fectuꝫ parit in inferioribus sꝫ eclipsis: prop-
ter igitur tales effectus ieuitabiliter euenien
tes: sed non semper existentes: dixit philoso
sophus primo posteriorum textu commenti
43. sciam esse eorum que sunt semper vel fre
quenter. tales enim effectus cũ ad causaꝫ su
am comparantur: necessarij sunt: ⁊ semp exi
stentes: sic. s. quãdo eorũ causa existit. sed cũ
ad tempus comparant: non semper: ⁊ cum
iste cause ad inferiora comparantur: licet es-
sent naturales: ⁊ in essendo necessarie: non ta
men inuincibiles sunt: sed ingenio humano
inferiorum causas aliter disponente variabi-
les sunt: Quod autem impediantur cum dif
ficultate fit: ⁊ raro: ideo iudicium astronomi-
cum veritatem habet artificialem. homo igi-
tur in suis operibus non agitur: sed agit: dato
enim opposito: non oporteret negociari: ne-
qꝫ cõsiliari: vt recte inquit philosophus i fine
primi pyhermenias ⁊ nono methaphisice cõ
firmat: vnde Auerrois in fine cõmenti sexti
qui negant primam materiam ⁊ omnes mo
tus ⁊ generationẽ ⁊ corruptionem: ⁊ omnes
artes que agunt per cogitationẽ: ⁊ voluntatẽ
ad expellendum nocumentuꝫ: ⁊ ducendum
iuuamentum: homo igitur cum per pruden-
tiam regulatur futura mala poterit minuere:
⁊ bona augere: cum preuiderit ea: vt ad lon-
guꝫ declarat philosophus in libro de regimi
ne principuꝫ. Ista igitur ꝯ° sic physionoma
tus: aut sic manuꝫ habens designatam est ira
scibilis ẽ necessaria: intellige necessitate non
absoluta: ꝓpter subiecti contingentiam iuxta
Auerroim primo peryhermenias: sed ista sic
physionomatus: aut sic manum habens de-
signatam ex leui causa irascitur: est artificialis
⁊ vera vt i pluribus: ⁊ dicitur scibilis ampla
significatione huius nominis scientia vtendo
sed melius loquendo opinabilis dicenda ẽ.
¶ Elitio quarto ꝙ physionomia ⁊ chyro-
mantia speculatiue scientie sunt: ⁊ non prati-
ce. quia in scientijs altero duorum modorum
inuenitur praticum: vel ex obiecto incõplexo
cuius ratio formalis est reddens subiectum
operabile a nobis: hoc voluit Auerrois scdo
ethicoruꝫ capitulo secũdo dicens ꝙ scientia
pratica docet constituere suum subiectum: ⁊
tunc si theologie subiectum sit deus inquãtũ
deus: theorica est theologia. Si auteꝫ theolo
gie subiectum sit deus inquantum amabilis
a nobis: pratica esset. similiter cuꝫ subiectum
sit homo in medicina ſm ꝙ arte sanabilis ẽ.
tunc medicina est tota pratica: non auteꝫ logi
ca: que de modo sciẽdi est. ſm ꝙ nostri regu-
latiuo: ⁊ non secũduꝫ ꝙ a nobis operabili. ⁊
hoc mõ pratici habitus: patet has scias nihil
pratici in se cõtinere. quia nulla harum scien
tiarum habet subiectum operabile a nobis.
¶ Alio modo accipitur praticum ex obiecto
complexo demõstratione concluso: vt ex eo
quod cõclusio dictat sic faciendũ: vel non: ⁊
sic medicina est partiꝫ theorica ⁊ partim pra
tica. similiter ⁊ theologia: similiter ⁊ logica.
quia alique cõclusiões dictant quid faciendũ
sit. vt diuidendum est genus in species per
differẽtias essentiales: ⁊ non per accidenta-
les: demõstrandum est ex propositiõibus ꝑ
se: ⁊ nõ ex hijs que sunt per accidẽs. syllogi-
zandum est in prima figura ex combinatiõe
affirmatiuaruꝫ: ⁊ nõ negatiuarum ⁊ cete. esse
enim operationes de genere earum: que rea-
les appellentur ⁊ extra animam: vel non. na
turam praxis non variat: que diffinitur per
operationem secundum electionem huma-
nam: non determinando ad operationem i-
manẽtem vel trãseũtem: quia moralis circa
operationes imanentes est: quia iram virtus
aliquando excitat: aliquando vero frenat.
Tertio enim ethicoruꝫ capitulo. 10. aliquan-
do virtus est imittenda furori: aliquando eti
am virtutem furorem erigere oportet. ⁊ tamẽ
pratica est. neque curando an operatiões: q̃
regulentur: sint intellectus operationes: vel
non: ymo ne logica philosophicam inquisitio
nem de anima ⁊ anime operationibus pre-
supponeret. Aristoteles in nomine ⁊ verbo
diffiniẽdis p° pyhermenias ad uoces se cõ-
tulit: quas regule logicales dirigerent. In-
tellectus etiam extensione fit praticus: nõ di
co extra se tẽdẽdo: sed considerãdo obiectum

incomplexum:inquantum est a nobis opera
bile:aut obiectum complexuz dictās de ope
re:cui conformiter eliciēda est recti appetitus
operatio pratici enim intellectus veritas est
confesse se habens appetitui recto: sexto ethi
corum capitulo tertio. ⁊ tunc praxes soluz ab
homine sunt:non autez a deo:aut ab alia in/
telligentia : neqz a brutis:neqz infantibus ⁊
cetera hic aduertat Theologus. Non igi/
tur omnes operationes ab homine facte pra
xes sunt:quia non que naturaliter siue cogni
tione fiunt:neque queviolenter fiunt:sed que
libere:⁊ non quecūque libere:sed que cū elec
tione fiunt.electio autez est eoruz q̄ ad finem
sunt:vbi volūtas est ipsius finis. tertio ethi/
corum philosophus capitulo quinto .fricatio
enim barbe quamuis libera sit:cum in aduer
tenter fit:non est praxis . electio etiam cum
ratione ⁊ intellectu est . vt in eodem tertio
in fine eiusdem capituli testatur philosophus
¶ Tunc ad punctum physionomia ⁊ chy/
romantia non sunt pratice : quia quāuis ista
rum scientiaruz cōclusio esset de opere:vt iste
furabitur:non tamen dictat illa cōclusio aut
sententiat sic esse faciendum : vel sic: vel nō
sic faciendum. ¶ Dicendum tamen ꝙ ad/
iuuante chyromantia aut physionomia ꝯ°
pratica elici potest.vt inuento per artes istas
ꝙ iste temperatus est in complexione ⁊ mo/
ribus : tunc elicitur ꝙ bona est illius conuer
satio : sed inuento illo proditore :aut mania/
co:mala.Sed iste conclusiones morales sūt.
⁊ per prudentiam eliciuntur:non autem per
physionomiam aut chyromantiam : quam/
uis antecedens ad cōclusiones illas scitum
fuerit per chyromantiam aut physionomiaz
prudentia enim preceptiua est sexto exthyco
rum capitulo vndecimo . Iste autem sunt iu
dicatiue. ¶ Huic sententie proportionabile
est dictum Auerrois secundo canticorum cō
mento quinquagesimoquinto .Quod hec cō
clusio non est nauigandum per mare tempo
re hiemis non est medicinalis: sed consilia/
ria . Et hoc modo Astronomiam etiam po
no Theoricaz quamuis de humanis operi/
bus determinaret.

¶ Elitio quinto differentiam inter Chyro
mantiam ⁊ Physionomiaz:quoniam phy
sionomia altero duorum modorum diffiniri
potest:vno modo:quia ipsa sit scientia homi/
nis secundum ꝙ bonus est nā:ex apparenti
bus signis in corpore : vndequaque appare
ant huiusmodi signa. ⁊ sic est Physionomia
totum integrale ad scientiam Chyroman/
tie . Si autem restringatur physionomia pri
cipaliter ad signa faciei : sic ipsa differt a chy
romantia: non ex subiecto : non ex ratione
formali considerandi subiectum : sed ex me
dijs per que iudicatur . quia physionomista
principaliter accipit signa ex facie : aut si ex
alijs corporis partibus:non tamen ex manu
um lineamentis:Chyromantia autez ex ma
nuum lineamentis oritur vt ex signis . ⁊ ita
stricte loquutus est philosophus de physio/
nomia:cum de signis manus nullam adhi/
buit considerationem:neque in physionomia
methaphorica:neque in physionomia breui
ad Alexandrum illum magnum macedonē:
Quod inaduertenter contigisse minime de tā
to philosopho suspicandum est. ⁊ presertim
cum primo de historijs animalium lineamē
torum chyromantie meminerit: dicens:vola
incisuris vite indicibus distincta est . Idem
trigesimaquinta problematum problemate
decimo. quod et decima problematum pro/
blemate .49 .

¶ Quod si quis diligentiore vtens conside/
ratione ⁊ pedimantiam ⁊ vmblimantiam sec
cernere voluerit . quoniam in illis etiam pro
prie diuersitates propria habentes significa/
ta inueniuntur .

¶ Dicenduz est illas esse physionomie par
tes.philosophus enim in physionomia ad
Alexandrum a capite vsqz ad pedes phy/
sionomica signa comprehendit: exceptis ma
nuum lineaturis vt predixi.ꝙ si etiaz illa tua
signa pedis : aut vmbilici:aut partis alterius
excipere volueris:non tecum ad nomē con/
tendam.

¶ Elitio sexto diuersitatem cadentem in/
ter philosophiam moralem considerantem
hominem secundum ꝙ moraliter bonificabi
lis est:⁊ has particulares scientias hominez
secundum ꝙ natura bonus est consideran/
tes . quoniam moralis considerat hominez
secundum ꝙ bonificabilis est prudentia : et

ista ratio formalis considerandi hominem pratica est vt patet: quoniam reddit subiectuz ens operabile a nobis. licet subiecti materiale non fiat ab homine per electionem: licet fiat ab eo per naturam non nego tamen quin in concursu ad mulierem concurrat electio: vt octauo physicorum commento quadragesimoseptimo colligitur ab Auerroe. non eniz consideratur materiale subiecti principaliter: ad habendum esse praticum vel speculatiuum; sed formale. quia intentio philosophi moralis est: vt boni fiamus. Teste Aristotele secundo ethicorum capitulo secundo ⁊ primo ethicorum capitulo tertio. Amplius autem passionum sequtor existens inaniter audiet: ⁊ inutiliter. quia finis est: non cognitio: sed actus. Sed phisionomici aut chyromantici aut Astronomi non est hec cura: neqꝫ est hic finis: sufficit enim ipsis presentem bonitatem cognoscere: vel absentem: ⁊ etiam preteritam aut futuram. ideo moralis praticus ē: hij vero theorici sunt artifices.

¶ Ex quo sequitur ꝙ eidem scientie subalternari possunt scientia pratica ⁊ speculatiua quia philosophie naturali subicitur: ⁊ moralis: ⁊ etiam medicina: quarum vtraqꝫ pratica est: ⁊ etiam physionomia ⁊ chyromantia quarū vtraqꝫ speculatiua ē. ⁊ istaz oīuz homo subiectum est. non dico animam subici morali: neque corpus: quod est altera pars compositi: medico: sed homo omnib⁹ subicitur. licet secundum aliaz ⁊ aliaz ratioñe formalem. non igitur moralis philosophia inter tres philosophie partes diuisa ab Aristotele sexto methaphisice textu cōmīti. 2. neglecta relinquebatur: sed comprehensa sub naturali philosophia ipsam sub se continente ⁊ sub alternāte latitabat. Errant igitur qui diuisaz ⁊ sufficientem scientiam ab Aristotele in tres prias partes: ad speculatiuam restringunt. quasi pratice scientie non extitissent comprehendende.

¶ Elitio septimo differentiam inter conclusiones artificiales ⁊ scientificas pertinentes ad has duas scias. quoniam secūdum Aristotelem sexto ethicorum capitulo quarto alegantem se primo posteriorum textu cōmenti septimi scientia est necessariorum: cum antē est propō vt in pluribus vera: ad opinionez spectat. ⁊ tunc artificialem eam appellamus non quia sit de numero conclusionum: quarū habitus est ars. quoniam ars: q̄ꝫuis sit possibiliū aliter se habere: non tamen ipsa est quorumcūqꝫ contingentium: etiam vt in plurib⁹ sed eorum quorum principium est in faciente: ⁊ non in facto secundum determinationē philosophi sexto ethicorum capitulo quinto cuiusmodi non sunt: que per chyromantem aut physionomum iudicantur. non intelligo tamen solum ea esse factibilia: que operatione nostra ponuntur inesse: quoniam vltra artem sic operatiuam: quā perfectiuam appellamus: dantur etiam artes due scilicet operatiuam: qua nihil remanet post operationem: vt ars cātandi aut saltandi: ⁊ sic de alijs multis de quibus mentionem fecit Auerrois secundo phisicorum commento tertio.

Non igitur dicendum est omne agibile esse per prudentiam regulabile. dixit enim philosophus primo magnorum moralium Cytharista actor est ⁊ artifex, Quia non prudentia regitur cythara: sed arte. Sed prudentia est circa agibile eligibile ad commodum iuxta Philosophum ibidem. Alia autem est possessiua: vt venatoria: aut piscatoria ars hee quidem rerum cōmunium particulares nos faciunt esse possessores sed artificialem conclusionem intelligimus. quia rationali coniectura elicitam. conclusiones igitur in hijs scientijs concluse sunt necessarie: artificiales autem sunt vt in pluribus vere: ⁊ vniuersales ex subiecto: non dico ex vniuersali clausura idest modo distribuente subiectum iuxta Auerroim primo peryhermenias sed iudicia prolata vt in pluribus vera sunt: ⁊ singularia. quoniam sensus singularia indicat. quamuis iudicium apud intellectum ex terminis vniuersalibus componatur: siue distributis siue non. experientia autem apud interiorem sensum reperitur ⁊ est copulatiua cōposita ex singularibus propositionibus consimilibus sensatis: quarum memorialis habitus conseruatur. ⁊ sic sequitur cogitatiuam virtutem componere cum hoc verbo est sub-

iectum cum predicato:inter tamen terminos
singulares in essendo: quemadmodum cogi
tatiua est virtus singularis in essendo: quia
ipsa est virtus educta de potentia materie. ꝙ
si inter vniuersales terminos componit: illi
vniuersales sunt solum modo in significando
non autem in essendo. vt talis habens tale
signum super police fuit suspensus ⁊ talis ⁊
cetera:operationes autez exteriores circa sin
gularia sunt secundo ethicorum capitulo sep
timo:⁊ tertio ethicorum capitulo primo:et ẽt
singulariũ vt ꝓhemio methaphisice colligit.
¶ Addo etiam hijs que dicta sunt octauum
correlarium. licet ab homine multe fiant ope
rationes:quedam enim ab in existenti natura
elementi fiunt:vt descendere: quando homo
in aere sue nature relinquitur: aut in aqua:
postq̄z aer aut spiritus in interiorum vacuita
tibus precontentus euanuit: quedam fiunt
ab anima secundum ꝙ vegetatiua est vt nu/
trire corpus: augere ipsum: ⁊ generare tale
quale ipsum est: in non orbatis: neque im/
perfectis: neque in generationez spontane/
am habentibus iuxta Aristotelem secundo
de anima textu cõmenti trigesimiquarti spon
te fieri ea intelligo:cum non extrinsecum par
ticulare agens concurrit ad generationem.
quale est illud a quo deciditur semen: in hijs
que ex semine generantur: ex putrefactione
enim genita multa non generant: ꝙ si sic:ge
nerant non tale quale ipsa sunt: sed effectus
est alterius rationis a generante. vt apertissi
me dixit Aristoteles primo de generatione
aialiũ: Potuit librorum penuria facere ꝙ locũ
hunc doctor subtilis Scotus non viderit cõ
c:dens genita per putrefactionem cum geni/
tis per propagationem eiusdem esse rationis:
materie enim secunde sunt alterius rationis
⁊ agentia propinqua:ergo forme. Sed con/
sequentiam hanc oportet Theologum nega
re de mã exq̄.s.limo ⁊ sanguine mestruo.nõ i
manente q: adde materia ⁊ filij eius diuersa
extitit ⁊ agens propinquuz: qui tamen eius/
dẽ rõnis fuerunt.cum aũt non sit ꝓcedere in
infinitũ in talibus speciebus: quia infinitum
abhorret natura: data vltima specie geni/
ta:ipsa non prolifica est: quedam autem fi/
unt ab anima secundum ꝙ cognoscitiua est:
vt audire:videre ⁊cetera.quedam fiunt ab e/
ius anima secundum ꝙ cognoscente ⁊ appe
tente: vt motiones locales. Istarum tamen
operationum: q:q̄z natura hominem statue
rit vti finem artificialium: ⁊ huius inferio/
ris mundi dominum: ⁊ presertim suarum
met operationum. ipse tamen quarumdam
excellentius dominatur q̄z aliarum: homi/
nis igitur appetitui directe subicitur motus
localis illius progressiuus:intra tamen ter/
minos sue velocitatis: maximum scilicet ⁊
minimum.non enim infinite velociter moue
ri potest homo.remotis etiam impedimentis
tã se tenentibus ex parte animalis: tam in/
trinsecis animali: vt egritudo: membri am/
putatio: q̄z extrinsecis vt ligatura: compe/
des. tam tenentibus se ex parte medij: non
enim infinite resistens medium ab animali
diuidi potest: neque aqua hominis respiratio
ni est conueniens medium: quamuis sit di/
uisibile medium ab hominis virtute tam se
tenentibus ex parte spacij super quo sustineri
debet animal ⁊cetera.indirecte autem homi/
ni alie sue operationes subiciuntur:que ante
cognitionem sunt.ei tamen minime subicitur
operatio elementaris: inde fit vt resolutionẽ
humidi substantifici a calido illius naturali
se ipsum conseruante prohibere homo non
possit: neque processum aetatiuuz.aliter per
petuabilis esset homo existens adhuc corrup
tibilis a natura. Quamuis Theologus eos
qui surrexerunt vocare habeat corruptibiles
homines: cũ sint eiusdẽ speciei ymo idem
numero post resurrectionem qui fuerunt an/
te: nõ tamẽ stante diuina voluntate potest na
tura eos corrũpere. ideo Theologi eos ap/
pellant immortales. deus tamen illos sue na
ture posset relinquere: ⁊ tunc lapsu temporis
iterum corrumperentur. Sed de hijs alias.
Communem tamen stomachi digestiuam ⁊
adiuuare potest ⁊ impedire ⁊ prohibere. pro
quanto motus localis sibi subicitur. prere/
quiritur enim in stomachi operatione: nutri
menti ad os approximatio: aut masticatio:
aut trãsglutitio. Tum etiam cibi aut potus
boni ⁊ mali possibilis est famelico ꝓtatio:

similiter ex medice artis regulis possibile est stomachum in digerendo adiuuare: aut ex regular oppositis ipsum impedire. Istarũ igitur operationum quedam naturaliter precedunt intellectum: ⁊ iste non proprie illius dominio subiciuntur: quedam vero naturaliter sequuntur intellectum vt motiones locales totius vel partium: que membra exteriora sunt. non enim motus cordis in potestate hominis positus est directe. In istis etiam operationibus intellectum preuenientibus: quedam sunt quarum similes possunt esse imperate ab appetitu vt visio: quedam enim visio naturaliter precedit intellectuz. noticiam enim hominis intellectiuam omnem naturaliter precedit sensitiua eiusdem ⁊ appetitiuam cognoscitiua. ⁊ in istis operationibus precedentibus vt precedunt intellectum non reperitur bonitas moralis vel malitia: de istis enim dictum est ab Augustino: primi motus non sunt in potestate nostra. Aliquas tamen visiuas operationes appetitus imperat: ⁊ in istis bonitas est moralis vel malitia dixit enim philosophus secundo ethicorum capitulo quinto. Adhuc irascimur quidem ⁊ timemus non sponte: sed huiusmodi operationes secundum ꝙ intellectu posteriores dicuntur: libere sunt: pro quanto rationis imperio subsunt ideo participatione rationales appellantur ab Aristotele. ¶ Utrum autez omnium istaruz operationum physionomus aut Chyromanticus eque faciliter indicet bonitatem aut malitiam considerandum est. ⁊ primo de altioribus operationibus dicendum ꝙ rationis ⁊ voluntatis operationes non certe indicantur: sunt enim rationales: vt nono methaphisice textu commenti tertij. ⁊ secundo perihermenias ⁊ cõsequenter possibilitas est ad opposita. ⁊ huiusmodi etiam sunt passiones anime non notabiliter corpus alterantes vt dicemus de grammatico indicando: an grammaticus esset: aut rhetor.

Dicendum tamen ꝙ appetitus sensitiuus dispositionem corporis consequitur. anima enim ymaginatiua sequitur complexionem icorpors iuxta Auerroim primo canticorum coemmnto tricentesimoquinqualimo: hic autem anime appetitus: non alterum est: sed esse aliud vt tertio de anima textu commenti vigesiminoni dixit Philosophus. ⁊ hic ap petitus vt in pluribus trahit intellectiuum. virtus enim anime nostre non organica: ꝓpter colligantiam quam habet cum virtutibus sensitiuis: vt in pluribus dispositionibus conuenit cum organica. sunt enim organa anime instrumenta primo de anima Auerrois commento quinquagesimosecundo. vnde Aristoteles primo de partibus animalium capitulo vltimo. Quapropter corpus etiam totum anime gratia conditum est. ⁊ membra officiorum gratia constant: ⁊ munerum: ad que singula accommodantur. Si igitur inter eos accidat discordia: vt dixit Aristoteles tertio de anima textu commenti quinquagesimitertij. tunc ratione dominante appetitus sensitiuus intellectiuo succumbit: econtra vero sensu dominante: appetitus sensitiuus trahit intellectiuum. secundum ꝙ dixit philosophus tertio de anima textu commenti quinquagesimi septimi. ⁊ primo ethicorum capitulo decimo octauo. Aristoteles ⁊ Auerrois. et in libro magnorum moralium Philosophus.

¶ Dicendum est igitur ꝙ Chyromanticus aut Physionomus istos sic secundum naturam complexionis operantes indicat: et bene indicat. Sed tamen eorum iudicium tale scilicet iste sic operabitur: contingens est. Sed eorum iudicium tale scilicet iste secundum complexionem suam naturaliter sic inclinatur ad operandum: non sic contingens est. quia inclinationes complexionum: non libere: neque contingenter sequuntur complexiones: quarum sunt inclinationes: sed mere naturaliter.

¶ Quod autem sensitiuus appetitus sequatur corporis dispositiones: Dixit aperte Aristoteles in principio sue physionomie. ⁊ patet nam anima indiget certa ⁊ determinata organorum corporalium dispositione: qua stante operari potest: qua non stante: non operari potest. qua bona: bene. qua non bona: non bene. Et ista via venator bonos canes ad venandum cognoscit siliter

est de alijs animalibus vt iumentarijs aut ad alia seruitia vtilibus artifices proprij propria ferunt iudicia vtile ab inutili discernentes: anima igitur organica sue nature derelicta secundum aliam ⁊ aliam organi dispositionem aliter ⁊ aliter operatur patet in freneticis: maniacis appoleticis et cetera in quibus manifestissime leduntur operationes: ablate: diminute: aut corrupte. nimis intensam sub corrupta comprehendo iuxta Galenum quarto de accidenti capitulo septimo similiter ⁊ in gaudijs ⁊ in tristitijs. Tuz etiam ex climatum diuersitate varias videmus fieri opatiões. g° a fortiori ex varia corporis dispõne: ymo etiaz in eodez climate secundum variã tẽporis dispositionem: aliter ⁊ aliter homo operatur appetitus enim ad coitum in mulieribus crescit in estate: in viris vero in hyeme Aristoteles quarta problematum problemate .28.25. Si enim nihil possent corporis dispositiones pro esse forme: tunc posset forma quodlibet corpus indifferenter formare: quod est impossibile. quod si admittatur: omnes naturales transmutatiões tam substãtiales q̃z accidentales cõfunduntur. ⁊ sic tota ruit naturalis philosophia. vnde ab Aristotele primo posteriorum textu cõmenti quadragesimitertij ⁊ .44. ⁊ primo de partibus animalium. ⁊ secundo phisicorum determinate materie determinata est forma textu commenti .26. ⁊ secũdo de anima textu cõmti vigesimi sexti vnusquisq̃z actus in propria materia est. si enim dispositiones nõ facerent pro esse forme aut operari: tunc non posset aliqua forma expelli de materia: agente quantumcũque forti aut contrario aplicato: quia forme substantiales contrarium non habent: nisi ratione suarum dispositionum accidentalium: quibus saluatis saluantur: ⁊ eductis educuntur: abiectis abiciuntur. diminutis debilitantur: vigoratis vigorantur. ⁊ primo de anima textu commenti quinquagesimiprimi illudit philosophus Pythagoram ponentem animas migrare de corpore in corpus: ponens vnumquodq̃z corpus speciem habet propriaz: apud enim pythagoram forma quelibet cuilibet corpori esset communis: ⁊ Auerrois ibi non differunt membra cerui a membris leonis: nisi propter diuersitatem anime. idem tangitur secundo de anima cõmento sexagesimo ab Auerroe. diuersitas enim forme est causa diuersitatis materie magis q̃z econtra. patet etiam econtra ex corporis affectionibus animaz mutari: vt amore: timore: tristicia: delectatione in iudicandis etiam corporibus saluande sunt etatum diuersitates: vt in iuuene: ⁊ sene eadem appetente. potest enim complexio certa furiam facere: vt in iuuene: ⁊ non in sene: vt adustio humoruz complexionalis in iuuene fortissimos motus promonet: non sic in sene: siue ex virtutum senis debilitate siue flegmatum contra operantia. contingat. exercitia etiã solertia cõsideranda sunt: nutrimenta loca ⁊ cetera studio enim litterarum melancholicum aliquando fieri videmus. ex consuetudine etiam aliquando membra aut membrorum signa rubicunda sunt. ⁊ aliquando aliquod membruz grossius: vt in ludentibus ad grauem pilam: dextra grossior.

Quod si dixeris hominis bestialitatez iudicari non posse: cum ipsa spiritualis sit: cum sit sensus interioris operatio corrupta.

Respondeo si ex consuetudine tantuz fuerit homo bestialis: ab ignorante consuetudinem non iudicabitur. presertim cum non operetur sic bestialis. similiter i naturalibus passionibus vt iracundo: timido: coeunti: ⁊ sic de alijs passionibus: vt physionomia maiore scribit philosophus vnde secundo ethicorum Aristoteles capitulo primo hij quidem enim temperati ⁊ mites fiunt. hij autem intemperati ⁊ iracundi: hij quidem in eis ex sic conuersari: hij autem ex sic. nihil enim adeo bonum est: sicut bonorum virorum conuersatio crebra sexto enim ethicorum capitulo decimoquarto. Quare oportet attendere expertorum ⁊ seniorum vel prudentum in demonstrationibus enunciationibus ⁊ opinionibus: non minus demonstrationuz: propter enim habere experientia iustum: vident principia. Si vero ex natura bestialitas fuerit: tunc iudicatur esse talis: aut ex membris: aut colore aut figura: aut

lineis: sed maxime ex situ oculi: ꝛ vt bonitatis potius signa referamus q̄z oppositi. dixit Aristoteles primo de historiis animalium. mediocris tamen situs nota morum est optimorum. motu etiam oculi. dixit enim Philosophus primo de historiis animalium: Notam morum laudabilium habent: qui mediocriter conniuent. reliquorum alteri impudentie: alteri inconstantie indices sunt. similiter ex oculorum colore. pupilla enim caprina optimorum est morum. Aristoteles primo de historijs animalium. similiter colligitur ab Aristotile. Istis enim cerebri complexio aut compositio indicatur: que cum mala extiterit: morbos: deliria: mortes affert. secundo de partibus animalium Aristoteles: non tamen propter hoc ponimus cerebrum esse primam sensus radicem: sed cor ipsum vt dixit Aristoteles tertio de partibus animalium ꝛ sepe. ad experientias enim Galenus quarto de accidenti ꝛ morbo contra Aristotelem non difficile est respondere vt secundo colliget capitulo .20. ab Auerroe colligi potest ꝛ inter cetera dixit Philosophus. Que enim sensu hebeti sunt: cor habent durum ꝛ spissum: que autem sensu valent: mollius. pauida: cor grandius. audentiora: minus: vel mediocre: Caute tamen attendendum est. Quoniam facilius potest bona naturalis complexio ex consuetudine deprauari: q̄z mala reintegrari. Aristoteles decima problematum problemate quadragesimoquinto. facile est fieri prauum a principio: ꝛ transmutari in se: ꝛ ratio confirmat. quia alterabilius est medium ab opposito contrario q̄z aliud extremū. vnde philosophus in postpredicamentis ostendit longum labi tempus antequam malus per bonorum conuersationem fiat bonus: vbi patet q̄d bonus statim fieri potest malus. ¶ Quod si dixeris. quod naturaliter est: non aliter assuescit. secundo ethicorum capitulo primo: ergo mores naturales non permutantur.

¶ Respondeo operationes mere naturales scilicet que rationis imperio non subsunt nō mutantur derelinquentes sua subiecta: non enim lapis per iteratam quantumcūq3 volueris sursum proiectionem ascendere assuescit sed que rationis imperio subsunt: aliquam recipiunt variationem: licet quedam maiorem: quedam minorem ab inuicem variationem suscipere apte sint.

¶ Ex hijs sequitur ꝙ licet magis alterabilis sit anima sensitiua q̄z intellectiua: tamē etiam per accidens alterabilis est sensitiua. quia ipsa non est passum alterationi subiectum. sed corpus coelestibus influxibus subicitur: ex cuius corporis varia dispositione anima sensitiua aliter ꝛ aliter operatur. omnibus enim videtur singulos morum existere natura: aliqualiter enim iusti ꝛ temperati ꝛ fortes: ꝛ aliam confestim habemus a natiuitate: sexto ethicorum capitulo decimoseptimo ꝛ .x. ethicorum Aristoteles capitulo vndecimo fieri autem bonos existimant: hij naturali consuetudine: hij autem doctrina. Intellectiua autem anima: eo quia colligata est cum ymaginibus sensibilibus variatur. vt dixit Auerrois tertio de anima commento trigesimo.

¶ Quod si dixeris ꝙ appetitus sensitiuus non videtur posse contra rationem: quia illius obiectum est bonum: ergo in malum nō potest appetitus sensitiuus: ergo nō datur appetitus naturaliter malus.

¶ Respondeo appetitus est duplex: naturalis ꝛ cognoscitiuus: tunc appetitus naturalis obiectum est bonuz: sed appetitus cognoscitiui obiectum est bonum: vel apparens bonum iuxta Auerroim secundo physicorum commento trigesimoprimo. ꝛ sic negatur minor. Item dicitur ꝙ agens naturale in sua operatione in multis habet impedimentum: si enim produceret agens temperatam complexionem. Faceret appetitum: qui sequens corporis complexionem esset rectus: sed agenti naturali sepe occurrit impedimentum: ex mala complexione: aut mala cōpositione: aut mala membroꝝ vnitate. ꝛ sic a rectissima sui operatione naturaliter agens per impotentiam diuertit ꝛ in vanum aut casum ipsuz exire contingit. Iterum de bonitate distinguendum: morali: ꝛ naturali. bonitas naturalis est forma cui opponitur priuatio que est malum: Et bonitas

moris est mos bene ordinatus ad iusticiam.
tunc primam bonitatem natura appetit: sed
non oportet ꝙ secūdam : nisi rōne dirigente
alius enim est finis generatiōis a fine rei ge-
nerate secūdo physicoruz cōmto septuagesi-
mo:quāuis ēt in scire sit naturalis inclinatio.
primo methaphisice ⁊ maximaz sciētiaz ma-
xime desideramus ex primo posterioruz ca-
pitulo octano:⁊ etiam in bonos mores ēt na
turaliter tēdimus : quia naturalis inclinatio
dicit aptitudinez aut potētiam : nos autem
nūc loquimur de actu. physionomus igitur
aut chyromāticus diuersitates impedimen-
torum considerat ⁊ indicat in quid inclina-
tur ille de quo iudiciuz fertur . ¶ Ferocissi-
mus aut ⁊ lupinorum moruz cū subditis: cū
subditis sensitiuum sequebatur appetituz: ⁊
idem cum extraneis affabilis.curialis:⁊ iu-
stus:sequebatur intellectiuuz. ¶ De hijs ēt
operationibus:que indirecte rōni subiciunt:
iudicat physionomus aut chyromāticus se-
cūdū ꝙ ipsa cōplexionem sequuntur:non au
tez rōez:quāuis essent bona corporis : super
quibus dominatur coelestis influxus.in iudi
cando igitur de istis ⁊ de bonis fortune : si-
gnis sequētibus coelestes īfluxus vtitur.qua
si demōstratio a posteriori seu a signo proce-
dens in duas demōstrationes resoluatur.
Primam a posteriori:talis mōs manus vel
talis linea vel punctuz: punctis enim nō ta-
men mathematicis:sed vt paruis foueis:etiā
vtimur ad iundicādum oculorum euulsiōes:
aut vulnera:secūdū ꝙ ī linea vite vel mensa
li reperiunt:est bonum vel maluz:ergo influ
xus coeli ad hoc compatus ē bonus vel ma
lus. Effectus enim sue cause vestigium est.
Secūda demōstratio ⁊ a priori : coelestis in
fluxus ad hec compatus est bonus vel ma-
lus:ergo bonum vel malum est aptum istud
indiuiduum consequi : quāuis talia ab extra
fiāt:⁊ non ab intra : vt excecatio aut vulnus.
Sed dices quomodo fortune bona:cum ex-
trinseca sint:dici possunt esse comprehēsa sub
bono natura.quod positum est ratio formalis
cōsiderādi subiectum in hijs sciētijs . bona
enim corporis ex natura hoiem producente:
sunt ⁊ anime bona ab eadem pro quāto i su-
is operibus corporis dispositiōes preualent.

Cuz eniz fantasmata ītellectui necessario ꝑ-
sentētur ad hoc vt ītellectus intelligat . cōfu
so existēte speculo ī quo ymagines relucent
aut turbido aut distorto.quomodo clare pre
sentantur ymagines ītellectui:⁊ sic si opera-
tiōes ītellectus variātur : a fortiori alie. Sed
exteriora bona nō nature:sed fortune ascribū
tur. ¶ Respōdeo nature agēti ꝓ fortis gnōe
exēpli gratia cohopatur coelum, ⁊ tūc ƀm coe
loruz īfluxus agēti nature cohoperātes sunt
bona fortune aut opposita materie attributa:
⁊ sub ratiōe formali subiecti cōprehēsa. ⁊ ꝓp
ter hāc cām de istis bonis vere iudicāt:phy-
sionomus:chyromāticus:⁊ astronomus.
¶ Inter signa autez quibus physionomus
ī indicādo vti potest.que ab Aristotele ī phy
sionomia enumerātur.figura est de potiorib⁹
ea signo existente corporis cōplexionem ⁊ cō
positionez intime effigiante.vnde in canibus
magnis quid lupinum apparet : in aliis qui
busdam non magnis : quid vulpinum osten
ditur. Genus etiam apum optimū Aristote
les quinto de animalium historijs iudicat ex
figura:que breues varie ⁊ in rotunditatem cō
pactiles sunt.hec enim solertiaz ⁊ agilitatem
ostendunt. Natura enim figuras formis ap
tat in operatione adiuuātes. ⁊ volatilia rapa-
cia paruis constant capitibus: vt impetuose
volando facilius aerez valeant diuidere hic
tamen finis secūdarius est. ⁊ non prima intē
tione. ¶ Figura etiam coelestibus principiis
variatur.dixit Ptolemeus cētiloqui verbo
53 . Cum nō fuerit significatoribus ascēdē-
tis latitudo: natus erit macilētus si vero mul
ta pinguis.si vero meridiana:cum carnosita-
te motus erit leuis. Si septentrionalis:pōde
rosus ī motu . Similiter cum fuerit significa-
tor ad retrogradationem vel directionem vel
ad stationes: operabitur idem . Aristoteles
etiam in libro de regum regimine ad Alexā
drum macedonem dixit ꝙ Alexander mul-
tas solis habuit proprietates quia sole ex ori
zonte ascendente : ⁊ domum propriam per-
agrante ex matris ventre primum effereba-
tur in lucem . Cor enim leonis influxit .
In quibusdam etiam suspensorum effigies
aduertentium sensibus se offert indicanda:
quos mala morte intercipi vt in pluribus

notat experientia:vnde rasis secundo alman
soris de effigie ⁊ forma capitulum apposuit
Non tamen ex figura tãtum cõiter iudicãdũ
est:sicut neqꝫ ex aliquo vno signo:vt in phy/
sionomia ad Alexandrum testatur Aristoti/
les.Mortuus enim homo q̃ꝫq̃ꝫ figure for/
maꝫ habeat eandem : tamen homo non est:
Aristoteles primo de partibus animalium.
In hoibus etiam figure varietas multũ ope
ratur dixit enim Aristotiles quarto de parti/
bus animalium:bruta hominibus dementio
ra:inter hoies pueri viris:inter viros pomili
ones mente defficiunt:q̃ꝫq̃ꝫ alijs viribus for
te valeant.Simia etiã est homini multum ꝓ
pinqua:⁊ tamen operationibus multum dis/
tinguitur:sed tamen caput:pars valde princi
palis:bene dispositũ in homine:non sic i ea
disponitur.pectus quoqꝫ:in homine enim a
lato ad angustum descendit:⁊ in simia ab an
gusto ad latum descendit: ⁊ iterum a lato in
angustum redigitur.

¶ Pigmei etiam genus hominum pusil/
lum ex Aristotile octauo ꝺ historijs animali
um:aut ex septimo capitulo septimo iuxta
translationem antiquam: opere ab alijs ho/
minibus defficiunt non enim ciuitates co/
lũt:sed cauernas:vnde troglo dyte dicti sunt:
Sed quia ꝯciliator sup decima problematũ
problemate .12.se istorum aliquem vidisse ⁊
tetigisse asserens eos non esse homines con
tra Aristotelem dixit.nihil vniuersale iudi/
cantes:⁊ loquellam ⁊ sermonem imperfec/
tum habentes.Ideo pro Aristotile.Respõ
deo ipsum non bene potuisse mentis eius cõ
ceptum iudicare:an vniuersalis esset:an sin/
gularis : ob sermonis imperfectionem : ⁊
forte ob signorum significationem ipsi nõ be
ne cognitã:manum enim habent: que signũ
est magne prudentie:iuxta Aristotelem quar
to de partibus animalium. vnde subdit na/
tura igitur ei qui artes plurimas recipere po
test : manum reddidit:que ad plura instru/
menta vtilis est. Tum etiam quia ter in an
no exeunt cauernas : ⁊ castrametant̃ ad oua
gruum dissipanda:quasi non aliter earũ mul
titudini ⁊ vigori ab eis faciliter resisti possit:
quin ipsi ab eis per aera portentur. ⁊ interfi
ciant̃:⁊ sic eorum cogitatio comprehenditur
super futuris ex preteritorum memoria.dixit
autem Aristoteles primo de historijs anima
lium homo vnus ex numero animalium om
nium vim obtinet cogitandi ⁊ aliqua ciuili/
tas ad bonum publicum peragendum: ⁊ ali
qua suasio ad alios excitandum:⁊ aliqua ars
qua inuẽtur i pugna offendẽdo aut defendẽ
do:aut mercãtia i eis iudicat̃ ⁊ ꝑpẽdit̃. Ex
hijs pꝫ ꝙ multa negantur que ab Alberto
magno .21.de animalibus assumuntur capi
tulo secũdo.Hunc enim puto a conciliatore
imitatum fuisse. ¶ Tum etiam oportuisset
Aristotelem eos appellasse homines:ex eo
rum figura:⁊ non ex eorum forma substantia
li.⁊ sic antiquorũ opinioneꝫ ab eo reproba/
tam ⁊ in eodem libro incidisset: vt patet pri/
mo de partibus animalium. ¶ Tum etiam
errasset philosophus cum reprehenderet eos
qui asserunt hominem deterrime omniũ ani
malium constare.cum nudum atqꝫ informẽ
referant hominem generari. dicens cetera
enim animalia vnum auxilium habent.quia
pigmei nullum auxilium habent.ymo dete/
rius homine pigmeos natura muniuisset. cũ
non ingenio aut viribus respectu aliorum:
quos homines appellat : poleant:sed mul/
tum a nobis defficiant.⁊ longo discrimine su
perentur. ¶ Redeamus si isti homines non
essent:cum figura humana figurentur: ⁊ ope
re distent:adhuc concluditur ꝙ non ex figu/
ra tantum est iudicandum. ¶ Coloris au
teꝫ iudicium fallax: aliquando enim humo/
res in interioribus corporis latentes sunt.
Aliquando etiam ex stirpe color contrahit̃.
vnde Aristoteles primo de generatione ani/
maliũ mulier elide ex ethiope albam genu/
it. ⁊ alba filia ex albo viro ethiopem.licet ta
men fallax sit iudicium ex colore acceptum
ad iudicandum super patre:aut filio nigro:
aut de regione ethiopie.non tamen fallit sic
super complexione illius cuius ẽ color.quia
eã saltem in exterioribus membris calidam
esse ostendit. ¶ Mꝺ si ineunte autũno ficedu
la sit auis quedam : ⁊ ab autumno protinus
atricapilla:ob coloris ⁊ vocis discrimen:quã
tamen esse auem eandem constet:iuxta Ari/
stotelem nono de historiis animalium : nulli
tamen dubium est eaꝫ complexione variari.

¶ Sed de hijs hactenus dicta sufficiant.
Sunt igitur chyromãtia ꝛ physionomia sciē
tie naturali philosophie subalternate: quaruꝫ
subiectum est homo ƀm ꝙ bonus est natura:
demonstratione quia utentes ꝛ speculatiue:
ꝛ de humanis operibus recte iudicantes.
Tu antem ad particularia istarum scientia-
rum quesita sermonem tuum extendis: ideo
hec vniuersalia illis premisi: vt rogatus mo-
rem tue gererem voluntati. VALE.

Laus Deo gloria ꝛ honor.

¶ Explicit questio ꝺ subiecto physionomie
ꝛ Chyromãtie: a filio Claudij Achillini:
ambas ordinarias ꝛ philosophie ꝛ medici-
ne Theorice publice docente: Edita: ꝛ im
pressa Bononiae: ex arte ꝛ officina Joan-
nis antonij de Benedictis Ciuis Bono-
niensis. Anno domini .1503. Illustrissimo
Joanne .2°. Bentiuolo Rei publice Bo-
noniensis habenas foeliciter moderante.

